

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

НАЗАРКЕВИЧ ІГОР БОГДАНОВИЧ

УДК [338.246.025.2.012:338.1](477)

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРУКТУРНИХ ЗМІН
В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

Львів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Гринів Лідія Святославівна,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри економіки України.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
академік НАН України
Амоша Олександр Іванович,
Інститут економіки промисловості НАН України,
директор інституту;

доктор економічних наук, професор
Мельник Леонід Григорович,
Сумський державний університет,
професор кафедри економіки, підприємництва та
бізнес-адміністрування;

доктор економічних наук, професор
Пирог Ольга Володимирівна,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри менеджменту і міжнародного
підприємництва.

Захист дисертації відбудеться “14” травня 2021 р. о 10⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий “12” квітня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. Б. Демчишак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Поглиблення деструктивних процесів в економіці України призводить до неефективного використання економічного потенціалу країни та поширення негативних соціально-економічних наслідків, таких як розбалансованість секторів і галузей, структурні дисбаланси на ринках праці й енергетики, надмірна монополізація в окремих індустріях. У цих умовах виникає необхідність у дієвих структурних змінах в системі національної економіки для її перебудови відповідно до цілей сталого розвитку, визначених як пріоритетних у програмних документах України.

Особливої значимості ці проблеми набувають в умовах європейської інтеграції та необхідності реформування системи державного управління, зокрема у зв'язку з розгортанням процесів децентралізації. На даному етапі розвитку українська економіка перебуває в точці біфуркації, коли необхідно здійснити вибір стратегічної моделі її структурної модернізації. Відтак, дослідження теоретико-методологічних засад і прикладного інструментарію державного регулювання структурних змін в економіці України є критично важливим та спрямоване на забезпечення сталого розвитку й формування ефективної екологосоціогосподарської системи країни.

Вагомий внесок у розвиток теорії державного регулювання структурних трансформацій у економіці зробили такі відомі вчені, як: Д. Кейнс, І. Лукінов, Л. фон Мізес, Д. Норт, Д. Робінсон, М. Туган-Барановський, М. Фрідман, Ф. Хайєк, Т. Хьогерstrand, А. Чухно. Теоретико-методологічні аспекти структурних трансформацій в економіці України висвітлені у працях таких вітчизняних науковців, як: О. Амоша, С. Біла, З. Варналій, О. Веклич, В. Геєць, Л. Гринів, М. Долішній, В. Загорський, С. Єрохін, Л. Мельник, О. Пирог, О. Свінцов, Л. Федулова, Л. Шаблиста та інші.

Проблемам державного регулювання соціально-економічного розвитку національної економіки присвячено значну кількість наукових праць, зокрема, механізми забезпечення макроекономічної рівноваги та сталого розвитку вивчали такі зарубіжні вчені як С. Бейлі, О. Бланшар, С. Де Стефаніс, Г. Дейлі, Р. Джонс, Дж. Сакс, А. Харбергер. У працях українських науковців Б. Буркинського, В. Волошина, П. Гайдуцького, А. Гальчинського, Б. Данилишина, Н. Демчишака, І. Кириленка, М. Крупки, О. Ковалюка, І. Михасюка, Л. Мельника, С. Панчишина, В. Приймака, І. Ревак, О. Стефанишин, Ю. Туниці, М. Хвесика, Л. Швайки, С. Шульц розроблено теоретико-методологічні та практичні основи системи державного регулювання і трансформаційних моделей розвитку, а також концептуальних засад державної структурної політики в Україні. Втім, незважаючи на значний доробок вітчизняних і зарубіжних науковців все ще залишається низка дискусійних і невирішених проблем, зокрема в частині обґрунтування принципів формування і реалізації державної структурної політики, критеріїв її класифікації та ролі в системі інструментів державного регулювання. Водночас посилилась увага науковців до проблеми структурних трансформацій

національної економіки в контексті формування єдиного екологосоціогосподарського простору держави та розвитку її внутрішнього ринку. Проте недостатньо уваги приділено саме сучасним чинникам структурних трансформацій, що ускладнює розроблення ефективної державної структурної політики і побудову моделі сталого розвитку в національній економіці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри економіки України Львівського національного університету імені Івана Франка в межах таких тем: “Теоретико-прикладні засади сталого розвитку національної економіки в Україні” (номер державної реєстрації 0108U008917), у межах якої визначені імперативи структурного реформування національної економіки в рамках побудови її екологосоціогосподарської системи; “Державне програмування сталого розвитку національної економіки: теоретичні і прикладні аспекти” (номер державної реєстрації – 0112U003753) – обґрунтовано засади програмно-цільового управління соціально-економічного розвитку економіки на макро- і мезоекономічному рівнях; “Наукові засади формування стратегії сталого розвитку в Україні” (номер державної реєстрації – 0116U001678) – запропоновано стратегічні напрями структурної трансформації в системі національного господарства.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування імперативів структурного реформування та формування нової парадигми державного регулювання структурних змін в економіці України в контексті врахування вимог її сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- уточнити понятійно-категорійний апарат в частині обґрунтування таких дефініцій: “структурні зміни”, “структурна політика”, “структурне реформування”;
- встановити характер економічних циклів, а також типи і особливості впливу екзогенних та ендегенних факторів на структуру національної економіки;
- систематизувати базові концепції структурної трансформації національної економіки в світовій економічній науці;
- з'ясувати сутність та роль державного регулювання структурних змін у національній економіці;
- розкрити засади та параметри формування і реалізації ефективної державної структурної політики;
- удосконалити методичні підходи до аналізу і оцінювання структурної трансформації національної економіки;
- проаналізувати динаміку і тенденції зміни макроекономічних пропорцій у національній економіці;
- провести комплексний економетричний аналіз структурних змін в економіці України;

- здійснити прогнозування економічної динаміки та структурних трансформаційних процесів на макро- і мезоекономічному рівнях економіки України;

- виявити особливості впливу державних програм на структурні зміни національної економіки;

- окреслити перспективи використання державної інвестиційної політики як інструменту оптимізації й підвищення ефективності структурних змін в економіці України;

- обґрунтувати роль і пріоритети публічно-приватного партнерства в контексті процесів децентралізації та забезпечення структурних змін в економіці територіальних громад;

- визначити пріоритетні напрями структурної модернізації економіки України в її функціональному розрізі (галузевому, інституційному, просторовому);

- розробити концепцію комплексної структурної модернізації національної економіки в системі формування моделі сталого розвитку та сформуванню модель організації-інституційного забезпечення структурних змін в економіці України;

- запропонувати систему економічних стимулів на основі державної структурної політики щодо забезпечення сталого розвитку екологосоціогосподарської системи держави.

Об'єкт дослідження – процеси структурних змін в національній економіці та їх державне регулювання.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні і організаційно-методичні основи державного регулювання структурних змін у національній економіці та практичні аспекти їх імплементації в Україні.

Методи дослідження. Методологічну базу дослідження становлять теорії економічної науки, концептуальні теоретичні положення, сформульовані у працях вітчизняних і зарубіжних вчених з питань державної структурної політики. У дослідженні використано системно-синергетичний підхід для з'ясування особливостей структурних змін в контексті сталого розвитку національної економіки. Оскільки цей підхід дає змогу враховувати параметри стійкості та самоорганізації її екологосоціогосподарського простору. В роботі використано метод структуризації макроекономічних пропорцій сталого розвитку національної економіки, виходячи з концепції забезпечення стійкості її екологосоціогосподарського простору, що запропонований проф. Л. Гринів. Застосовані методи аналізу, синтезу, класифікації, систематизації для з'ясування й виокремлення структури та характер впливу екзогенних і ендогенних чинників на трансформацію національної економіки, а також механізми й важелі державного регулювання соціально-економічних процесів. За допомогою методу діалектичного пізнання вивчені і узагальнені економічні явища, теоретичні підходи до проблеми генезису і забезпечення структурної модернізації національної економіки. Використано логіко-структурний підхід як аналітичний процес та набір інструментів для систематизації і аналізу

інформації щодо визначення сильних та слабких сторін об'єкту дослідження з метою прийняття оптимальних рішень. На основі економіко-статистичних методів здійснено діагностику процесів структурної трансформації національної економіки, зокрема, методів векторної авторегресії – для аналізу причинно-наслідкових зв'язків і факторного впливу на сектори національної економіки; за допомогою індексних методів обґрунтовано доцільність застосування інтегральної оцінки в структурних змінах за видами економічної діяльності на мікрорівні та здійснено обчислення структурних зрушень на мезоекономічному рівні. Зазначені методи дозволяють виявити вплив базових макроекономічних індикаторів на структурні трансформації в економіці регіонів, а також здійснити середньострокові прогнози зміни цих показників у системі формування економіки сталого розвитку в Україні.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці українських і зарубіжних вчених з проблем структурної трансформації національної економіки, матеріали вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференцій, нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, інших органів державної влади та управління, Світового банку та інших міжнародних організацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні й поглибленні теоретико-методологічних положень та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо структурних змін у національній економіці, розробленні сучасної парадигми структурного реформування національного господарства у відповідності до вимог формування моделі сталого розвитку екологосоціогосподарської системи в Україні. До основних результатів дослідження, що містять наукову новизну, належать такі:

уперше:

- запропоновано теоретико-методологічні положення щодо застосування системно-синергетичного підходу до вирішення проблем підвищення ефективності державного регулювання структурної модернізації екологосоціогосподарського простору національної економіки в контексті реалізації її сталого розвитку, що забезпечує обґрунтування якісно нових критеріїв і стратегічних пріоритетів цієї модернізації в умовах глобалізаційних процесів;

- сформульовано науково-методичний інструментарій моделювання впливу системи економічних стимулів на інвестиційну активність в секторах національної економіки. Його застосування дасть змогу оптимізувати систему формування та впровадження преференцій для великих інвестиційних проектів у трьох секторах суспільно-господарської діяльності (традиційному, креативному та соціально-екологічному) в контексті цілей сталого розвитку;

- розроблено структурно-функціональну модель публічно-приватного партнерства в умовах реформи децентралізації, застосування якої дає можливість суттєво модернізувати інституційну архітектуру структурного

базису національної економіки, оптимізувати систему організаційної взаємодії стейкхолдерів, у тому числі державних інститутів, щодо вирішення питань інфраструктурного забезпечення територіальних громад та залучення інвестицій у їх розвиток;

- обґрунтовано та розроблено концептуальну модель державного регулювання структурної модернізації національної економіки у відповідності до вимог формування економіки сталого розвитку, що передбачає гармонізацію екологічних, соціальних та економічних складових і забезпечує можливість визначення стратегічних пріоритетів та алгоритму дій, підпорядкованих національним інтересам відтворення екологічно безпечного і соціально-орієнтованого національного господарства України;

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат дослідження в частині уточнення й обґрунтування наступних дефініцій: “структурні зміни”, “структурна політика”, “структурне реформування”. Запропоновані підходи дали можливість розширити теоретико-методологічні основи дослідження системи державного регулювання національної економіки, враховуючи необхідність забезпечення її сталого розвитку;

- науково-методологічне обґрунтування напрямів розвитку економіко-організаційної бази структурної модернізації економіки України на засадах сталого розвитку, що сприятиме удосконаленню державного механізму управління відтворювальними процесами національної економіки, особливо у фазах виробництва та розподілу;

- проектний підхід в системі програмно-цільового управління структурними змінами на макро- та мезоекономічному рівнях, що дасть змогу забезпечити цільову орієнтацію на кінцеві результати, комплексне узгодження параметрів програмного управління (завдань, стадій, заходів, виконавців, повноважень, відповідальності, часу, ресурсів, результатів), “точкове” вирішення проблем та поставлених завдань в Стратегії сталого розвитку України;

- структурно-логічну систематизацію важелів державного регулювання національної економіки, а також територіальних громад в частині ефективнішої структуризації з урахуванням базових організаційно-економічних механізмів. Цей підхід дасть змогу покращити їх потенціал і використання у стратегічному та оперативному управлінні національної економіки. На місцевому рівні запропоновано якісно нову систематизацію важелів структурного регулювання відповідно до проактивної та нейтральної моделей сталого розвитку, що дасть змогу підвищити ефективність реформи децентралізації в Україні;

- науково-методичні підходи до формування алгоритму оцінки ефективності структурних змін в господарській діяльності суб'єктів малого підприємництва України за видами економічної діяльності, що, на відміну від існуючих, дає змогу запобігти негативним трансформаційним процесам та сформулювати превентивні механізми в системі державного регулювання малого і середнього бізнесу в окремих галузях, а також в частині дослідження

структурних зв'язків між основними екзогенними і ендегенними чинниками та здійснення коротко- і середньострокового прогнозу розвитку економіки в Україні на основі застосування авторегресійної векторної VAR-моделі;

набули подальшого розвитку:

- критерії класифікації базових концепцій і теорій структурних трансформацій за типом інтенсивності структурних змін та рівнем, на якому вони відбуваються. Пропоновані класифікаційні ознаки різняться рівнем економічних відносин з урахуванням умов і особливостей ієрархічних рівнів господарювання та стратегічними завданнями досягнення структурного оптимуму, що дасть змогу сформуванню цілісного погляду на сукупність концепцій структурного реформування економіки в частині їх розширення та доповнення;

- систематизація чинників структурних перетворень в національній економіці на основі факторної матриці системи господарювання, що дає змогу здійснювати комплексний аналіз впливу ендегенних та екзогенних чинників та визначати макроекономічні ефекти, що виникають внаслідок їх дії на соціально-економічний розвиток національної економіки;

- теоретико-методологічні підходи до обґрунтування структурно-функціональних особливостей державного регулювання трансформаційними процесами у національній економіці в частині виокремлення принципів, функцій та засобів координації, відповідно до парадигми забезпечення стійкості екологосоціогосподарської системи держави, що суттєво розширює напрями державної структурної політики в контексті сталого розвитку України;

- науково-методичний інструментарій оцінки структурних змін в економіці на основі індексних методів і діагностування диференціації результативних показників за видами економічної діяльності, що дало змогу виявити домінуючі проблеми і тенденції структурних трансформацій, а також обґрунтувати критерії ефективності державної структурної політики, що спрямовані на досягнення кумулятивних і мультиплікативних ефектів в екологосоціогосподарському середовищі держави для досягнення цілей її сталого розвитку;

- концептуалізація структури механізмів регулювання інноваційних процесів як базового чинника оптимізації структури національної економіки. Це дасть змогу підвищити швидкість і якість інтеграції українських підприємств в глобальні ланцюги вартості, а також сприятиме розвитку міжрегіональних інноваційних мереж у національній економіці.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що одержані автором результати дають змогу вдосконалити механізми здійснення державного регулювання в системі структурної модернізації національної економіки на шляху до її сталого розвитку.

Основні положення та пропозиції дослідження пройшли апробацію та впроваджені у діяльності: Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України при обґрунтуванні пропозицій щодо розроблення Стратегії “Донецьк-Луганськ: нові стратегічні орієнтири економічного розвитку” – в частині удосконалення системи державного

регулювання, зокрема щодо оптимізації програмно-цільового управління структурною трансформацією економіки регіонів (довідка № 22/3-3994-20 від 09.11.2020 р.); Міністерства розвитку громад і територій – в частині пропозицій щодо удосконалення стратегічного планування регіонального розвитку, зокрема стимулювання інвестиційної діяльності (довідка № 7/31/2865-21 від 26.02.2021 р.); Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації – щодо реалізації “Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року”, які стосуються заходів оптимізації структури економіки Львівської області та підвищення ефективності регіональної економічної політики, зокрема в частині розвитку публічно-приватного партнерства і кластерних мереж (довідка № 1-21-467 від 17.11.2020 р.); Волинської обласної державної адміністрації – при формуванні рекомендацій стосовно розробки Стратегії розвитку Волинської області на період до 2020 р. (довідка № 652/08-17/2-14 від 20.08.2014 р.); Департаменту економічної політики Львівської міської ради – при розробці напрямів удосконалення Програми сприяння розвитку підприємництва у м. Львові на 2014-2016 рр. (довідка № 23-вих-1205 від 19.11.2013 р.); Кам’янка-Бузької міської ради – щодо застосування важелів структурного реформування територій і комунальних підприємств Кам’янка-Бузької територіальної громади (довідка № 1978/03-15 від 30.11.2020 р.); Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України – під час розробки і впровадження наукових результатів у межах науково-дослідницької теми “Формування та реалізація регіональної структурної політики в умовах модернізації національної економіки” (довідка № 1/457 від 31.12.2020 р.).

Науково-методичні положення дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін: “Управління програмами розвитку економіки України”, “Креативна економіка”, “Управління фінансами розвитку територій”, “Публічно-приватне партнерство”, “Державне регулювання інноваційної діяльності” (довідка № 4163-Н від 28.12.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею, в якій обґрунтовано нові підходи до вирішення важливої наукової проблеми, що полягає у розробленні теоретико-методологічних та науково-методичних положень, а також прикладних рекомендацій щодо удосконалення процесів структурної модернізації економіки України. Матеріали та висновки кандидатської дисертації у роботі на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися і були схвалені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: “Форум молодих науковців Львова” (Львів, 20 листопада 2009 р.), “Сучасна парадигма управління і Острозька Біблія” (Львів, 9-10 квітня 2009 р.), “Форум молодих науковців Львова” (Львів, 22 травня 2011 р.), “Наукова спадщина проф. Злупка С.М.” (Львів, 29-30 вересня 2011 р.), “Економічні погляди: теорія і

практика” (Одеса, 3–4 лютого 2012 р.), “Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні” (Львів, 23-25 жовтня 2014 р.), “Forum Rozwoju Miast” (Poznań, 6-7 grudnia 2017 r.), “Nowe Zarządzanie Publiczne – Współczesne koncepcje zarządzania instytucją publiczną. Aspekty teoretyczne i praktyczne” (Poznań, 12 kwietnia 2018 r.), “Нові моделі економіки сталого розвитку: проблеми та перспективи” (Львів, 23 травня 2018 р.), “Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні” (Львів, 17-18 жовтня 2019 р.), “Адміністративно-територіальні vs економічно-просторові кордони регіонів” (Київ, 19-20 березня 2020 р.), “Актуальні проблеми сучасної науки” (Київ, 30-31 липня 2020 р.), “Science, society, education: topical issues and development prospects”, (Харків, 2-4 серпня 2020 р.), “Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти” (Львів, 15-16 серпня 2020 р.), “Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку” (м. Одеса, 18 вересня 2020 р.), “Актуальні проблеми економіки, обліку, менеджменту та права” (Полтава, 16 вересня 2020 р.), “Механізми управління розвитком територій” (Житомир, 20–21 жовтня 2020 року), “Пріоритетні напрями науки і технологічного розвитку” (Київ, 22-24 листопада 2020).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 54 наукові праці загальним обсягом 236 д.а. (52,73 д.а. належать особисто автору), з них: 1 одноосібна монографія, розділи у 9 колективних монографіях; 24 статті у наукових фахових виданнях України (з них 12 – у виданнях, що індексовані у міжнародних наукометричних базах), 3 статті у закордонних періодичних наукових виданнях, 17 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 501 сторінка, основний зміст викладено на 368 сторінках. Робота містить 41 таблицю і 46 рисунків. Перелік використаних джерел із 349 найменувань розміщений на 35 сторінках; 20 додатків подано на 69 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання, визначено об’єкт, предмет та методологію дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача, наведено відомості про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретичні засади дослідження феномену структурних трансформацій в національній економіці”** узагальнено детермінанти структури національної економіки; обґрунтовано принципи та параметри формування й розвитку її структурного базису; досліджено особливості макроекономічних пропорцій, що характеризують структурні перетворення в системі національного господарства; визначено характерні риси оптимальних та ефективних економічних структур.

У дисертації обґрунтовано, що структура національної економіки – це ієрархічна система, що містить сукупність взаємопов'язаних організаційно-економічних елементів (суб'єктів, об'єктів, механізмів регулювання, принципів, характеристик, критеріїв, індикаторів), що взаємодіє з політичними, соціальними, гуманітарними, екологічними складовими сталого розвитку держави.

Аргументовано, що структурні економічні зміни відбуваються не в якому-небудь абстрактному просторі, а в конкретній економічній системі, що має свою структуру (організаційно-інституційну будову), функції (діяльність, роль системи та її елементів) та емерджентність (наявність у будь-якої системи особливих властивостей, не властивих її підсистемам і блокам, що в сукупності забезпечують певні системні ефекти).

Водночас економіка України має характер дисипативної структури, оскільки є нерівноважною і відкритою системою не лише до інших економік, але і до навколишнього природного середовища. При цьому структура національної економіки (галузева, просторова, відтворювальна тощо) є динамічною і залежить від кількості та інтенсивності впливу на неї екзогенних та ендогенних чинників, а також досліджується в екологосоціальному вимірі. Оптимальною структурою національної економіки можна вважати таке співвідношення елементів її екологосоціогосподарського простору, при якому встановлюються стійкі функціональні взаємозв'язки та забезпечуються сприятливі умови для її самоорганізації. Разом з тим ефективність структури національної економіки в контексті вимог сталого розвитку виражається отриманням її суб'єктами максимально вигідних соціально-економічних та екологічних ефектів. Охарактеризовано такі системні ознаки структурного базису національної економіки як: цілісність, функціональність, ієрархічність, емерджентність, інваріантність, резистентність, комплементарність, адаптивність, різноманітність, стійкість.

Структура національної економіки, по суті, відображає макроекономічні пропорції її ключових елементів в системі господарювання. Макроекономічні пропорції – це кількісні і якісні співвідношення між різними структурними елементами національної економіки, що водночас відображають тип національного економічного відтворення (простого і розширеного). Основними макроекономічними пропорціями, що характеризують структурні перетворення в системі національної економіки є умови відтворення капіталу, співвідношення між сукупним попитом і сукупною пропозицією, макроекономічними значеннями різновидів економічної діяльності, соціально-економічним розвитком регіонів тощо. Формування макроекономічних пропорцій може здійснюватися як керовано з боку певних міжнародних, державних, приватних інституцій, так і внаслідок здійснення об'єктивних соціально-економічних та екологічних процесів.

Обґрунтовано, що в умовах перманентної структурної трансформації і циклічності розвитку національної економіки ключовими параметрами системи державного регулювання економіки мають бути: результативність;

ефективність; збалансованість інтересів усіх учасників економічних відносин; соціалізація та екологізація економічних процесів. Водночас формування структури національної економіки має здійснюватися відповідно до довготермінових вимог стратегічних імперативів забезпечення сталого та інноваційного розвитку країни, а також бути спрямованою на розширене відтворення її екологосоціогосподарського простору з урахуванням усього комплексу національних інтересів України.

Уточнено термінологію для забезпечення відповідної теоретико-методологічної основи досліджень якісно нової парадигми структурного реформування національної економіки в контексті її сталого розвитку. Зокрема, детерміновано такі поняття, як: структурні зміни (трансформація, зрушення) – кількісні і якісні перетворення в економічній системі, що призводить до зміни в пропорціях галузевої, відтворювальної та інших структур національної економіки; структурна політика – комплекс організаційних, правових та економічних заходів, спрямованих на удосконалення інвестиційного клімату і стимулювання економічної активності в системі національної економіки для того, щоб забезпечити високі темпи економічного зростання та всебічний сталий розвиток держави; структурне реформування – регулювання структурних змін у національній економіці на основі визначених цілей, методів і засобів структурної політики; структурна криза – це деформаційні процеси в структурі господарського комплексу, що призводять до порушення галузевих пропорцій та погіршення основних макроекономічних показників. На відміну від поширених таке уточнення зазначених дефініцій сприяє систематизації єдиного науково-методичного підходу до імплементації понятійно-категорійного апарату у систему державного регулювання структурних змін в національній економіці.

Динаміка розвитку системи національного господарства відзначається збільшенням диференціації суспільно-економічних відносин унаслідок циклічних коливань, розвитку науково-технічного прогресу, природних (кліматичних) змін і загалом структурних перетворень. Проте забезпечення сталих темпів економічного зростання і стійкості екологосоціогосподарської системи України до рецесійних шоків можна досягти завдяки оптимальній системі державного регулювання економіки, і зокрема ефективній антициклічній політиці. Відповідно антициклічна політика має бути складовою структурної політики як основного інструменту забезпечення макроекономічної стабільності держави. При цьому щораз більшого значення набуває державна інвестиційна політика, зокрема формування державних інвестиційних стратегій.

Запропонований в роботі класифікаційно-матричний підхід до аналізу концепцій і теорій структурного реформування дав змогу обрати теоретико-методологічний інструментарій, що є відповідним до конкретного типу сталого розвитку та характеру структурних трансформацій у національній економіці. Відповідно до умов побудови ефективного екологосоціогосподарського простору сучасна структура національної економіки має бути сформована так,

щоб примножувати та ефективно реалізовувати не лише людський чи матеріальний, але й природний капітал. Забезпечуючи тим самим належний рівень відтворювальної здатності природної екосистеми.

Доведено, що структурні зміни в національній економіці досягаються насамперед через дві групи чинників, а саме ринкові та чинники державного регулювання. В обох випадках структурні процеси відбуваються з певною мірою невизначеності, в тому числі і щодо необхідних витрат, і щодо очікуваних ефектів – отриманих у майбутньому. Важливо також усвідомлювати, що в певних умовах невизначеності часто мають місце структурні деформації.

Виходячи з цього, запропоновано авторське бачення класифікації і систематизації чинників, що впливають на структурні перетворення в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця чинників структурних перетворень у національній економіці

	Економічні	Позаекономічні
Ендогенні	<p>Чисельність економічно активного населення; рівень матеріального добробуту населення; продуктивність праці; стан основних виробничих фондів; рівень інвестицій у людський і фізичний капітал; загальне податкове навантаження на суб'єкта економічних відносин; економічна самостійність; ступінь відкритості національної економіки; залучення прямих іноземних інвестицій; обсяг державного споживання; рівень споживчих цін; витрати на технологічні інновації; середньодушові доходи населення; рівень розвитку внутрішнього ринку.</p>	<p>Захист прав власності і норм права; рівень корупції та тіньового ринку; стан інфраструктури; стан і порядок дотримання нормативно-правового забезпечення; політична стабільність; сприятливі кліматичні умови; наявність виходу до моря; ступінь бюрократизації; географічне розміщення; рівень розвитку інституційного середовища; ступінь екологізації суспільно-економічних процесів; культурні та релігійні традиції; екологічна збалансованість господарської діяльності.</p>
Екзогенні	<p>Світові ціни на енергоносії; курс долара США; фінансово-економічна допомога міжнародних організацій; ступінь інтеграції у світові господарські мережі; стан платіжного балансу; доступ до міжнародних ринків; конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.</p>	<p>Вплив науково-технічного прогресу; ступінь інтегрованості в міжнародні організації; участь у військових конфліктах.</p>

Джерело: запропоновано автором

Чинники структурних змін у національній економіці мають не лише ендогенний та екзогенний прояв, але також мультиплікативний і

акселеративний ефекти. Причому ці ефекти можуть мати як позитивний, так і негативний характер для економіки загалом або ж для окремих її складових, особливо в умовах активних циклічних коливань. Вирішення завдань щодо зміни структури національної економіки, при цьому одночасно збільшуючи її ефективність, перебуває у площині багатьох концепцій. Тому на сьогодні проблеми усунення структурних деформацій та забезпечення збалансованості секторів господарювання є пріоритетним завданням на макро-, мезо- і мікро-економічних рівнях.

У другому розділі **«Методологічні основи державного регулювання структурних змін в системі національної економіки»** обґрунтовано методологічні засади формування нової парадигми системи державного регулювання структурних змін в умовах сталого розвитку національної економіки; сформовано типологізацію сучасних механізмів та інструментів координації структурних зрушень у національній економіці; визначено концептуально-методологічні доміанти розвитку державної структурної політики.

Акцентовано, що державне структурне регулювання – це система правил, координуючих органів та заходів держави, спрямованих на структурне реформування структури національної економіки з урахуванням геополітичних, природно-ресурсних, культурних і господарських особливостей, відповідно до визначених стратегічних пріоритетів, що враховують національні інтереси та забезпечують національну безпеку держави.

Запропоновано головні принципи, на основі яких має відбуватись функціонування системи державного регулювання національної економіки, а саме: транспарентності, рівності, стимулювання, збалансованості, ефективності, системності. Зазначені принципи спрямовані на те, щоб окреслити засадничі рамки парадигми функціонування сучасної системи державного регулювання структурних зрушень у національній економіці.

В роботі обґрунтовано базові функції державного регулювання структурних змін, а саме: організаційна, перерозподільча, комунікаційна, компенсаційна, регулююча, стимулююча, захисна та контролююча. Зазначені функції дають змогу більш чіткіше сформулювати засади побудови ефективної державної структурної політики та оптимізувати вибір стратегічних цілей розвитку національної економіки. На основі цих функцій встановлено, що стратегічними цілями державного структурного регулювання національної економіки є: забезпечення сталого розвитку; підвищення продуктивності праці; покращення економічного та екологічного добробуту населення; збільшення частки високотехнологічних галузей у ВВП та експорті.

Визначено місце державної структурної політики у розвитку національної економіки як основного інструменту системи її регулювання. Виокремлено два типи державної структурної політики, а саме активну та пасивну, зі своїми цільовими та функціональними напрямками. Активна структурна політика базується на систематичному здійсненні реформування національної економіки відповідно до чітко визначених пріоритетів. Вона передбачає активне

використання інституційного потенціалу держави та бізнесу та розвиток відповідних рушіїв змін. В основі пасивної структурної політики лежить процесний підхід до управління змінами та інерційний характер реалізації. Вона здійснюється фрагментарно, залежно від політичних та економічних умов. З'ясовано, що недоліком сучасної державної економічної політики в Україні є й те, що вона є інерційною, короткостроковою і практично не враховує такі питання довгострокового розвитку як науково-технічний прогрес, динаміку глобальних ринків, кліматичні (природні) зміни, демографічні тенденції, інституційні зміни тощо.

Аргументовано, що ефективна державна структурна політика супроводжується кумулятивним, імперативним та мультиплікативним характерами економічних процесів, спрямованих на соціально-економічне середовище держави. Кумулятивний характер структурної політики спрямований на формування критичної маси змін в національній економічній системі відповідно до її стратегії розвитку. Мультиплікативний характер визначає умови поширення структурних змін крізь призму синергії комплексу взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів економічної системи. Імперативний характер державної структурної політики відповідно визначається узгодженістю й обов'язковістю процесів формування та реалізації пріоритетів структурної політики на всіх виконавчих рівнях управління.

На основі дослідження детермінант за ступенем змін державну структурну політику можна розглядати у системі з'ясування типів і підходів розвитку щодо структурного реформування національної економіки (табл. 2).

Таблиця 2

Детермінанти державної структурної політики

Тип політики	Підхід у розвитку	Особливості
Еволюційна	Перманентний	<ul style="list-style-type: none"> - галузевий характер здійснення заходів; - стимулювання імпортозаміщення; - передбачає збереження чи відновлення потенціалу галузей економіки на основі їх поступової технологічної модернізації; - стратегія розвитку ґрунтується, головнo на мінімізації ризиків; - імплементація механізмів пом'якшення структурних деформацій
Револуційна	Випереджувальний	<ul style="list-style-type: none"> - формування системоутворюючих інституцій; - проектне управління структурними ініціативами; - створення драйверів росту в економіці з мультиплікативним і синергетичним ефектами; - селективна підтримка об'єктів, що мають абсолютні перспективи на глобальних ринках як центрів дифузії інновацій; - розвиток нових конкурентних переваг

Джерело: розроблено автором

Еволюційна структурна політика має характер антициклічної тривалої і поступової структурної трансформації національної економіки. Оскільки головним аспектом прийняття рішень є мінімізація ризиків, відповідно темпи економічного зростання є, зазвичай, невисокими. Недоліком такої політики є, насамперед, короткотерміновий період їх досягнення та розпорошення коштів. Натомість революційна структурна політика має реактивний характер прийняття рішень, впровадження сучасних інноваційних інструментів щодо формування технологічних платформ інтенсивного економічного зростання, що супроводжується високим рівнем управлінських, інвестиційних та інших ризиків. Темпи економічного зростання можуть бути високими, проте ціною такого зростання може бути відмова від підтримки окремих галузей економіки.

У роботі проаналізовано методичні підходи до аналізу й оцінки структурних трансформацій в системі національної економіки. Зокрема, на основі аналізу ВВП визначено динаміку таких показників, як витратомісткість, ефективність і результативність економіки України у 5-річному інтервалі на фазах зростання в економічних циклах розвитку економіки України і виявлено, в цілому позитивну динаміку зазначених показників (рис. 1).

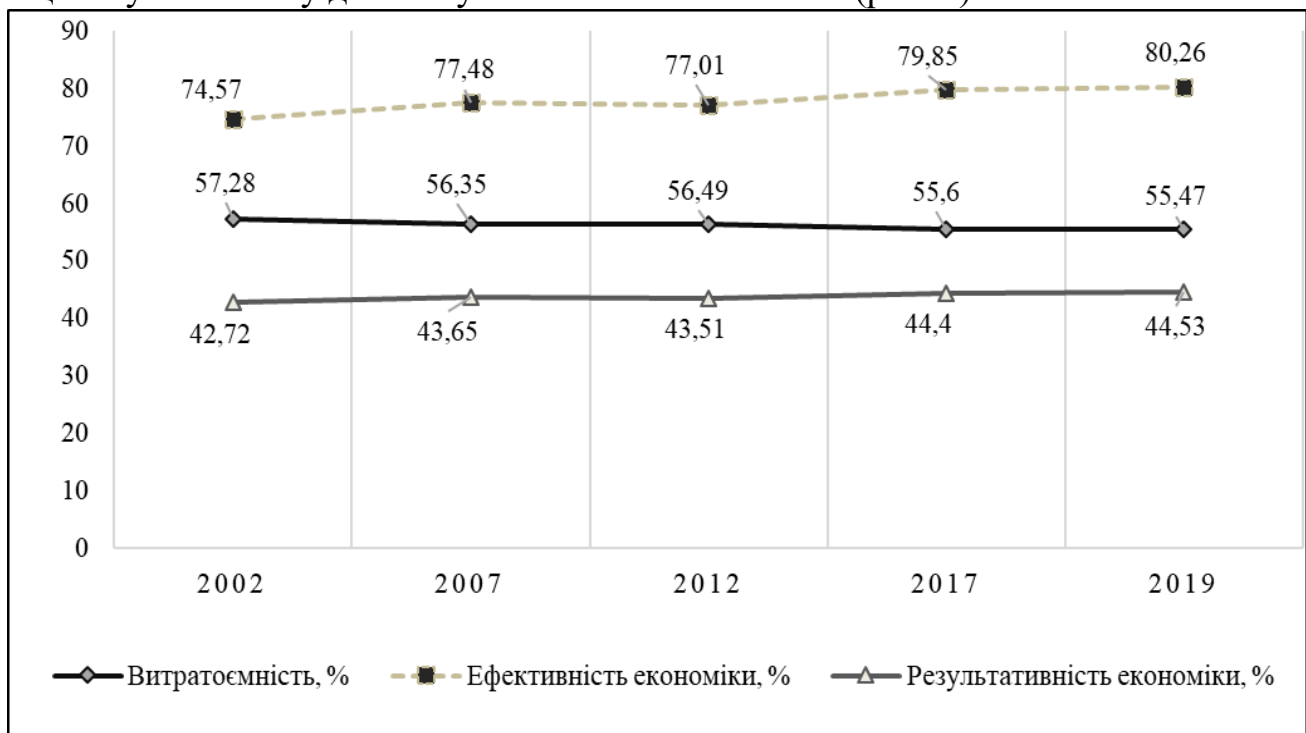

Рис. 1. Тенденції зміни результативних показників виробництва в економіці України у 2002-2019 рр.

Джерело: розраховано на основі статистичної інформації Державної служби статистики України.

Як видно з рис. 1 динаміка результативних показників виробництва за номінальним ВВП є позитивною, однак така тенденція умовна, оскільки зміни у виробничій структурі економіки України мають більш несприятливий характер. Отримані значення дають розуміння поточного стану і динаміки макроекономічних пропорцій, змін в системі виробництва і споживання, а також інституційні трансформації. Крім цього, визначення узагальнюючих

показників та удосконалення підходу щодо аналізу й оцінювання структурних змін у національній економіці дасть змогу сформувати якісну систему моніторингу трансформації економічної структури для оперативного прийняття ефективних рішень в державному регулюванні.

Визначено, що важливе значення в питанні структурної трансформації національної економіки також має обраний тип системи управління, особливо в умовах посилення децентралізаційних процесів. На сьогодні найбільш дієвими вважаються реактивна і проактивна системи управління. Ключовою ціллю реактивного управління є організація системи своєчасного реагування на помилки і відхилення та унеможливлення їхнього повторення. Мета проактивної системи спрямована на впровадження профілактичних заходів щодо запобігання виникнення небажаних наслідків.

Виокремлено основні етапи управління економічною діяльністю в територіальних громадах (ТГ), а саме: 1) формування стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку ТГ; 2) визначення необхідних економічних важелів та потенційних джерел фінансування проектів ТГ; 3) дослідження результативності та ефективності інструментів реалізації проектів місцевого розвитку; 4) планування, реалізація, контроль і регулювання проектів ТГ.

Обґрунтовано доцільність застосування матриці визначення методів і засобів державного регулювання економіки, що дає змогу здійснювати прийняття рішень на користь імплементації певного інструменту в економічну діяльність. Дана матриця окреслює критерії рішень на основі проектних характеристик, а саме тривалості, складності, вартості та якості.

У третьому розділі **«Аналітична оцінка структурної перебудови національної економіки України»** на основі індексних методів та векторної авторегресії VAR-аналізу здійснено діагностику сучасного стану, тенденцій, галузевих і територіальних особливостей структурної трансформації економіки України на макро-, мезо- і мікроекономічному рівнях; визначено характер та ефекти структурних змін в економіці України.

Виявлено, що особливої значущості сьогодні набувають два ефекти розвитку економіки внаслідок структурних трансформацій: 1) ефект посилення – полягає у зростаючому позитивному впливі на розвиток національної економіки від міжсекторної взаємодії, тобто економічне зростання одних сфер і галузей стимулює розвиток інших; 2) ефект заміщення – має зворотну дію, а саме розвиток одних сфер і галузей відбувається на фоні спаду в інших секторах економіки, здебільшого через перелив капіталу від одних видів економічної діяльності до інших.

Встановлено, що економіка України нині характеризується суперечливими тенденціями. З одного боку, відбувається активна деіндустріалізація, що супроводжується суттєвим скороченням частки валової доданої вартості промисловості у ВВП країни, практично у 2,6 рази, з 54,5 % у 1991 р. до 22,5 % у 2019 р., та скороченням частки валової доданої вартості сільського, рибного і лісового господарства у ВВП з 24,6 % у 1991 р. до 9,1 % у 2019 р. при одночасному зростанні частки валової доданої вартості сфери

послуг у ВВП з менш ніж 15 % у 1991 до 54,2 % у 2019 р. З іншого боку, перехід до постіндустріальної чи неоіндустріальної економіки відбувається перманентно, з явними структурними відхиленнями. Водночас головними вітчизняними експортерами залишаються виробники сировини та напівфабрикатів, а саме аграрний сектор і металургія, які характеризуються низьким рівнем доданої вартості, хоча й забезпечують отримання більше половини валютної виручки від експорту. Наголошено, що компенсаторами сильної волатильності на різних ринках і несприятливих дискретних структурних змін можуть виступати галузі переробної промисловості, оскільки вони мають тісні міжсекторні зв'язки та високий ступінь комплементарності міжгалузевої взаємопідтримки, забезпечуючи тим самим ефект посилення.

Загалом в Україні галузева структура національної економіки не відповідає вимогам сталого розвитку, навіть не зважаючи на активні процеси деіндустріалізації та цифровізації. Оскільки сфера послуг, яка активно розвивалася упродовж усього періоду незалежності країни, витісняла не низькопродуктивні сировинні галузі, а навпаки – галузі обробної промисловості (машинобудування, приладобудування тощо), які характеризувалися потенційно високою часткою доданої вартості та значним потенціалом упровадження результатів науково-технічної діяльності. Такі зміни в структурі вітчизняної економіки зумовлені низкою чинників, а саме: слабким розвитком внутрішнього ринку, вкрай низьким рівнем державного інвестування у модернізацію і диверсифікацію виробництва, неспроможність багатьох господарських суб'єктів адаптуватися до ринкових умов, надмірна монополізація окремих секторів економіки, невисокий рівень конкурентоспроможності на світовому ринку, широкий перелік вітчизняної продукції, низький рівень продуктивності праці в промисловості, слабка екологізація виробництва, зокрема надмірний рівень матеріало- та енергомісткості виробництва. Загалом структура економіки України є нестійкою і значно залежить від цінової волатильності на світових сировинних ринках (сільськогосподарської продукції, металопрокату, деревини).

Обчислено інтегральний індекс структурного потенціалу малого підприємництва в Україні. Визначено, що найкращий інтегральний індекс наявний у малих підприємств фінансової та страхової діяльності, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, що зумовлено високими фінансовими результатами цих підприємств. Проте ці види економічної діяльності характеризуються низьким обсягом реалізованої продукції, незначною часткою зайнятих та найманих працівників. Високий рейтинговий результат серед видів економічної діяльності посіли малі підприємства промисловості, які мають одну з найбільших часток у структурі усіх підприємств малого бізнесу, при цьому мають низьку середню місячну заробітну плату, але характеризуються більш високими обсягами реалізованої продукції та чисельністю працівників.

Здійснена в роботі інтегральна оцінка і середньотермінове прогнозування розвитку економіки Львівської області до 2023 року, засвідчили в цілому

погіршення економічної ситуації, попри те, що основні економічні показники, за винятком кількості зайнятих працівників, в останні роки невинно поліпшуються. Причинами такого прогнозованого стану є зростання обсягів проміжного споживання, що є екстенсивним фактором економічного зростання та інфляційним тиском на індекси цін промислової і сільськогосподарської продукції (табл. 3).

Таблиця 3

**Інтегральний коефіцієнт структурних зрушень у Львівській області,
2013-2023* рр.**

Роки	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг)	Капітальні інвестиції	Кількість зайнятих працівників	Валова додана вартість	Валовий випуск продукції та послуг	Проміжне споживання
2014	0,020	0,178	0,039	0,051	0,050	0,045
2015	0,078	0,119	0,028	0,084	0,080	0,174
2016	0,096	0,207	0,018	0,108	0,129	0,288
2017	0,058	0,090	0,019	0,076	0,074	0,071
2018	0,184	0,079	0,023	0,031	0,031	0,046
2019	0,162	0,086	0,024	0,072	0,067	0,042
2020	0,071	0,037	0,013	0,025	0,022	0,007
2021	0,004	0,019	0,008	0,008	0,008	0,006
2022	0,004	0,009	0,006	0,007	0,006	0,005
2023	0,079	0,012	0,007	0,006	0,005	0,004

*Примітка: дані за 2020–2023 рр. прогнозні

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України

У роботі виявлено, що стримуючими чинниками економічного зростання на регіональному та державному рівнях є збільшення податкового навантаження та витрат бюджету, вкрай низький рівень інноваційної активності господарських суб'єктів, незрілість окремих економічних інститутів та великий тіньовий ринок, які є суттєвими дестабілізуючими чинниками не лише для більшості регіонів, але й усієї національної економіки, що не сприяє формуванню сприятливого інвестиційного клімату.

Трендовий аналіз на основі VAR-моделі засвідчив, що значний вплив на волатильність базових макроекономічних індикаторів в секторальній структурі економіки України мають сезонність, зміна кон'юнктури на глобальних ринках, а також фази фінансового і політичного циклів. З'ясовано, що капітальні інвестиції практично не створюють додаткових робочих місць у більшості галузей економіки України, водночас зростання проміжного споживання у структурі виробництва характеризує екстенсивний тип економічного зростання вітчизняного господарства.

На основі застосування авторегресійної моделі VAR здійснено прогнозування динаміки базових індикаторів зміни секторальної структури економіки України. Зокрема, аналіз зазначених факторів екстрапольовано на середньостроковий майбутній період, використовуючи динамічну кореляцію між змінними і застосування їх для передбачення найбільш ймовірніших майбутніх значень кожної ендогенної змінної моделі без застосування категоричних обмежень щодо структури економіки.

Для розрахунку прогнозу структурних змін з 2019 по 2023 роки (по місяцях) були оцінені VAR-моделі, що включають в себе динаміку трьох секторів (традиційного, послуг та креативного) та додаткові пояснюючі чинники (рис. 2).

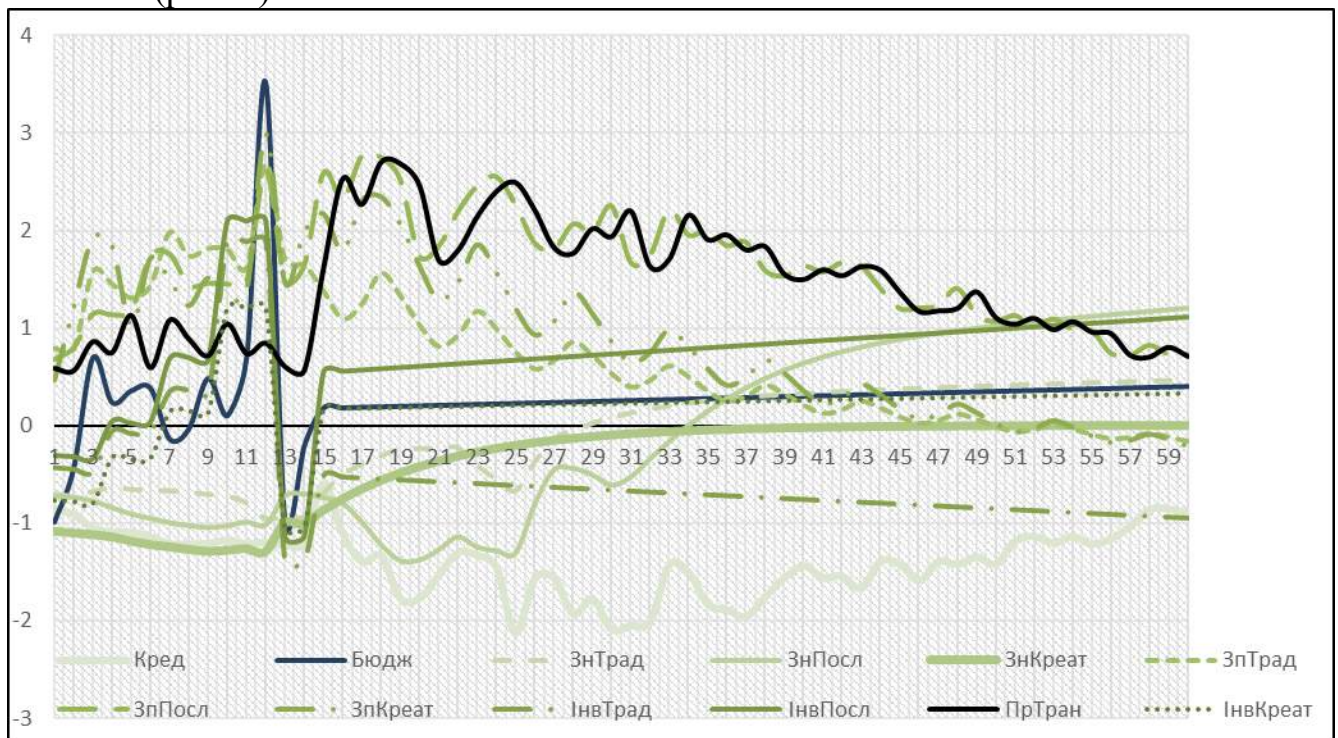

Рис. 2. Прогноз факторних впливів на структурні зміни в секторах економіки України, 2019-2023 рр.*

*Примітка: Кред – внутрішній кредит; Бюдж – видатки Зведеного бюджету; ЗнТрад – середньооблікова кількість штатних працівників в традиційному секторі; ЗнПосл – середньооблікова кількість штатних працівників в сфері послуг; ЗнКреат – середньооблікова кількість штатних працівників в креативному секторі; ЗпТрад – середня заробітна плата в традиційному секторі; ЗпПосл – середня заробітна плата в сфері послуг; ЗпКреат – середня заробітна плата в креативному секторі; ІнвТрад – капітальні інвестиції в галузі традиційного сектора; ІнвПосл – капітальні інвестиції в галузі сфери послуг; ІнвКреат – капітальні інвестиції в креативні індустрії; ПрТранс – приватні грошові трансферти.

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України

Як видно з рис. 2, у найближчі три роки (2021-23 рр.) прогнозується така позитивна динаміка, як зростання капітальних інвестицій, причому в усі три досліджувані сектори економіки України. Однак негативним аспектом є те, що обсяги інвестицій в галузі традиційного сектору економіки очікуються вищими порівняно з інвестиціями у креативні індустрії, що свідчить про збереження існуючого сировинного вектору розвитку економіки України.

Аналогічні тенденції прогнозуються щодо зміни кількості зайнятих у секторах вітчизняної економіки, де збільшення зайнятості очікується найбільше у сфері послуг та традиційному секторі, у креативних індустріях також прогнозується зростання зайнятості, проте значно менше. Прогнозоване поступове зростання обсягів кредитування свідчить про активізацію господарської діяльності. Водночас негативним аспектом майбутніх структурних змін є прогнозування зменшення рівнів приватних грошових переказів та реальної заробітної плати, практично в усіх трьох досліджуваних секторах економіки України, що може бути спричинено високими інфляційними очікуваннями.

У четвертому розділі **«Організаційно-економічний механізм забезпечення структурної трансформації в економіці України»** визначено структурно-функціональні складові організаційно-економічного механізму та напрями реформування економіки України на основі державної інвестиційної політики і публічно-приватного партнерства; обґрунтовано засади удосконалення програмно-цільового управління та реформування системи ресурсних платежів.

Обґрунтовано, що державні цільові програми є одним із базових інструментів структурних перетворень у системі національної економіки. Оскільки вони спрямовані на реалізацію стратегічних завдань. Водночас аналіз стану формування та реалізації цих програм показав, що основними проблемами державного програмування структурних перетворень в економіці України є такі: а) слабкий рівень системної інтегрованості державних програм і проектів у стратегії соціально-економічного розвитку країни; б) надмірна кількість і декларативність цілей у державних програмах, що призводить до розпорошення коштів та їхньої низької результативності; в) неефективний контроль та відсутність відповідальності за невиконання чи неналежне виконання державних програм; г) залежність державних програм від політичних циклів в Україні, що виражається у їх недофінансуванні та передчасному закритті; г) недостатнє залучення стейкхолдерів до розроблення та впровадження державних програм; д) низький ступінь розвитку публічно-приватного партнерства як форми реалізації проектів у рамках державних програм; е) несприятливі інституційні умови для ефективного реалізації державних програм розвитку; є) недосконалість діючого законодавства щодо подальшого “життєзабезпечення” (отримання і дифузії кумулятивних ефектів) уже реалізованих програм.

Аргументовано, що проектний підхід в структурному реформуванні економіки України є критично важливим, оскільки однією з фундаментальних проблем, що перешкоджає здійснити необхідні якісні й кількісні структурні зрушення у вітчизняній економіці є її інституційна слабкість, що зумовлюється високими корупційними ризиками, відсутністю фінансової, еколого-соціальної і політичної стабільності у довгостроковому періоді, незбалансованістю проектного, програмного та стратегічного рівнів прийняття управлінських рішень. Основними перевагами цього підходу є те, що, по-перше,

зберігатиметься вертикальна інтегрованість, а отже взаємоузгодженість і взаємозв'язок усіх програмних документів у межах довгострокового періоду та стратегічних і операційних цілей, відповідно буде дотриманий принцип комплементарності. По-друге, окрім загального бюджету, кожна програма повинна мати операційні бюджети (складові загального) за кожною пріоритетною ціллю чи територією. Що дають можливість здійснювати якісніший контроль за рухом бюджетних коштів на предмет ефективності фінансування заходів у межах програми чи проекту. По-третє, виникне можливість трансформувати стратегічні цілі в конкретні соціально-економічні і технічні показники, що буде прийнятним для оцінки результатів.

Встановлено, що при визначенні необхідних інструментів програмно-цільового управління структурними процесами в системі національної економіки доцільно враховувати ієрархічні рівні прийняття рішень, зокрема стратегічний, програмний та проектний. Зокрема, пропонується сформувати нову довгострокову модель трансформаційних зрушень, де головним плановим документом виступатиме Стратегія структурного реформування економіки України, що буде реалізовуватися за допомогою двох базових загальнодержавних програм, кожна з яких включатиме по три цільові державні програми. Однак цей перелік програмно-цільових інструментів не буде вичерпним, оскільки кожна цільова державна програма може включати в себе національні проекти і регіональні цільові програми (рис. 3).

Рис. 3. Програмно-цільове забезпечення структурного реформування економіки України

Джерело: розроблено автором

Доведено, що з кожним роком глобальні соціально-економічні й кліматичні зміни створюють нові виклики для організації системи національного господарства в Україні, зумовлюючи таким чином необхідність структурних трансформацій адекватних вимогам сталого розвитку. Особливо проблемними є питання забезпечення сталого розвитку на мезо- та локальних рівнях, оскільки ресурсна обмеженість та депресивність багатьох територій виступає базовими факторами регіональних диспропорцій. Водночас децентралізація системи державного менеджменту та формування економік територіальних громад може стати імпульсом для позитивних структурних зрушень у національній економіці.

Проаналізовано структуру енергетичного сектору економіки України. Виявлено, що у середньому енергомісткість української промисловості втричі вища ніж у країнах ЄС. Однак спостерігаються позитивні тенденції у структурі енергоспоживання, зокрема зменшується частка вуглеводневих джерел енергії при одночасному збільшенні частки генерації і споживання енергії з альтернативних відновлювальних джерел.

Детерміновано особливості розвитку креативних індустрій в Україні та їх вплив на зміну структури національної економіки. Встановлено, що головним акселератором розвитку креативного сектору є ІТ-індустрія, яка щорічно зростає майже на 20%. При цьому, активно зростає експорт ІТ-послуг (з 1,3 млрд дол. США у 2013 р. до 5,03 млрд дол. США у 2020 р.), що позитивним чином впливає на структуру торговельного балансу країни.

З'ясовано, що проактивна модель державної інвестиційної політики, як інструмент системних структурних змін, має спричинити ефект позитивної спіральної рефлексії, тобто створити імпульси стимулювання ділової активності та посилення міжсекторальних і міжгалузевих відносин у системі національного господарства. Зокрема, зростання обсягів інвестування у високотехнологічні індустрії рефлекторно спричинятиме не лише підвищення капіталізації суб'єктів господарювання цих галузей, але й збільшить інвестиційні можливості суміжних галузей. В свою чергу це призведе до збільшення купівельної спроможності, активізації фінансових ринків, зростання вартості акцій вітчизняних підприємств, обсягів кредитування, попиту і загалом економічного зростання національної економіки.

Констатовано, що формування інститутів сталого розвитку, громадянського суспільства, інноваційної інфраструктури дасть змогу не лише активізувати інноваційні процеси, але й оптимізувати вплив економічних і позаекономічних чинників на побудову ефективної моделі сталого розвитку національної економіки, де головним інструментом регулювання має стати державна структурна політика інноваційного спрямування.

Запропоновано структурно-функціональну модель функціонування публічно-приватного партнерства (ППП), яка відображає причинно-наслідкові зв'язки базових елементів партнерства публічного і приватного секторів. Ця модель є особливо актуальною в період розгортання реформи децентралізації, оскільки розширює інструментарій інвестиційної політики та модернізує

систему надання публічних послуг з одночасним підвищенням ефективності використання активів громад.

Водночас значні резерви структурної модернізації національної економіки знаходяться в економічному потенціалі територіальних громад для яких характерні проактивна та нейтральна моделі розвитку. Нейтральна модель відображає інерційний характер розвитку місцевих громад здебільшого на основі мобілізації та використання бюджетних інструментів. Наразі такий підхід переважає в Україні, оскільки активні процеси децентралізації розпочалися доволі недавно, однак кількість успішних самодостатніх громад хоч і не набагато, проте щороку поступово зростає. Проактивна локальна модель спрямована передусім на інфраструктурний розвиток та стимулювання ділової активності, що дасть можливість забезпечити розширення податкової бази і зміцнення бюджетної спроможності територіальних громад та на місцевому рівні модернізувати структуру національної економіки.

Для удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення структурної трансформації в економіці України потребує, передусім покращення системи програмно-цільового управління на основі проектного підходу до використання бюджетних коштів, підвищення капіталізації головних драйверів економічного зростання, зокрема креативного та аграрного секторів, галузей переробної промисловості тощо через гнучку інвестиційну політику, крім цього потребує реформування система ресурсних платежів та екологічних стандартів відповідно до засад моделі сталого розвитку.

У п'ятому розділі **«Концептуальна модель державного регулювання структурної модернізації національної економіки в системі сталого розвитку»** охарактеризовано перспективні напрями формування та імплементації стратегічної моделі державної структурної політики в систему сталого розвитку національної економіки; запропоновано форми й заходи удосконалення державної інвестиційної політики; обґрунтовано теоретико-методологічні та практичні аспекти організаційно-економічної підтримки структурної модернізації економіки України.

Для покращення енергетичної структури економіки України запропоновано формування національного програмного пакету “Єдина енергетична платформа” (ЄЕП), що представляє собою систему моніторингу та стимулювання в енергетичному секторі. ЄЕП також може розглядатися як механізм збору, зберігання та систематизації інформації про оперативний аналіз виробництва та споживання енергії, потоків руху для своєї мети та стимулюючих інструментів у енергетичному секторі, а також формування консолідованого енергетичного балансу. ЄЕП може бути реалізована в універсальній автоматизованій системі організаційно-економічних відносин між суб'єктами енергетичного сектору. Зазначена автоматизована система має представляти набір програмних модулів. Суб'єктами цієї системи програмного забезпечення будуть державні та регіональні органи влади в енергетичному секторі, виробники енергетичних ресурсів та кінцеві споживачі. Однією з

головних цілей ЄЕП було б стимулювання зростання ВВП при одночасному зниженні його енергомісткості.

Також для покращення інвестиційного клімату в Україні запропоновано систему інвестиційних стимулів. Концептуально механізм стимулювання залучення капіталовкладень може бути представлений як параметрична функція двох складових інвестиційного процесу, а саме: обсягу інвестицій (I) та розміру преференцій (S), з проміжною величиною періоду реалізованого проекту (t).

$$\begin{cases} x = I(t) \\ y = S(t) \end{cases} \quad (1)$$

На рис. 4 представлено систему функціонування державної інвестиційної політики, що передбачає три моделі інвестиційних стимулів в контексті реалізації масштабних проектів відповідно до засад сталого розвитку.

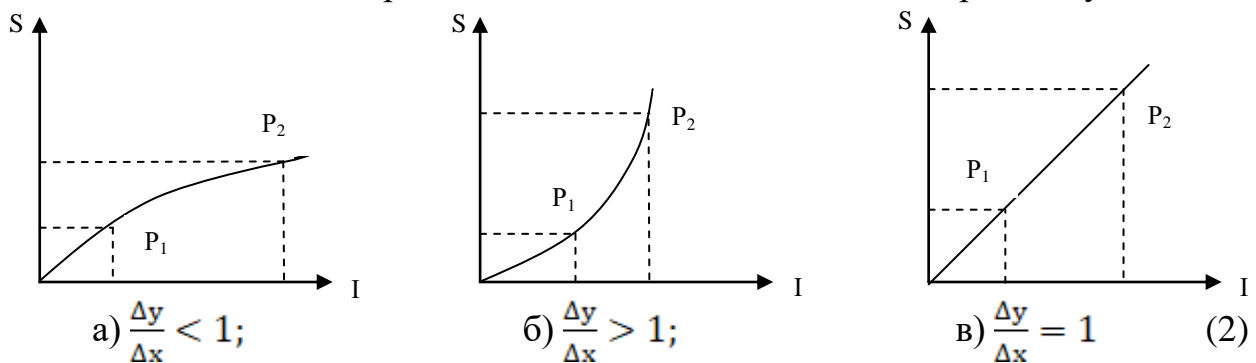

Рис. 4. Параметричні моделі секторальних інвестиційних стимулів

Джерело: розроблено автором

Зазначений підхід спрямований на формування та впровадження преференцій для великих інвестиційних проектів у трьох секторах суспільно-господарської діяльності (а) традиційному, б) соціально-екологічному та в) креативному). Зокрема, у традиційному секторі (галузі з відносно не високим загальним інноваційним рівнем) преференції для великих інвестиційних проектів є базовими як і в інших секторах. Проте, їх приріст матиме сповільнений характер і максимальний рівень преференцій для таких галузей буде найнижчим серед усіх трьох секторів. В креативному секторі (ІТ-індустрія, галузі переробної промисловості тощо), де загальний інноваційний рівень є відносно високим зростання преференцій є пропорційним до зростання обсягів інвестицій в проект від мінімального порогового рівня до максимально допустимого, передбаченого законодавством. Особливість підтримки у цих галузях полягає у її критично важливому значенні саме на початкових етапах реалізації інвестиційних проектів. І найвищі темпи зростання преференцій, зростаючого характеру, матиме соціально-екологічний сектор (неприбуткові проекти та проекти з низькою економічною віддачею). Оскільки в даному секторі розглядаються проекти соціального, екологічного, інфраструктурного та інших напрямів, в яких першочергово передбачено отримання

неекономічних ефектів, однак ці проекти мають важливе суспільне значення, тому вони потребують максимальної державної підтримки.

Доведено, що особливого значення у цьому контексті набуває інституційне середовище. Водночас для забезпечення його ефективного реформування запропоновано сформувати відповідну організаційну структуру державного управління структурними змінами в Україні (рис. 5).

Рис. 5. Організаційна структура державного управління структурними змінами в Україні.

Джерело: розроблено автором

Наголошено, що першочерговим завданням є визначення передумов реалізації інноваційно-проривного сценарію сталого розвитку національної економіки. Що передусім має бути основою сучасної парадигми структурного реформування економіки України. Водночас ефективність інноваційної політики залежить від формування сприятливих умов, де в результаті конструктивної взаємодії економічних суб'єктів відбувається перманентний процес дифузії та асиміляції знань і продукування нових ідей, товарів та способів виробництва.

Активізація інноваційних процесів у системі національної економіки потребує тісної співпраці державного сектору зі приватним бізнесом. Причому в своєму поступі у цьому питанні державі необхідно орієнтуватися на різні

форми кооперації та інноваційного партнерства, зокрема на розвиток інноваційного державно-приватного партнерства.

Розроблено пропозиції для забезпечення ефективного реформування інституційного сектору щодо імплементації організаційної системи державного управління структурними змінами в Україні. Водночас інтегрування в систему державної економічної політики каскадної моделі поетапного структурного реформування економіки України, спрямованої для досягнення цілей Стратегії сталого розвитку України (рис. 6).

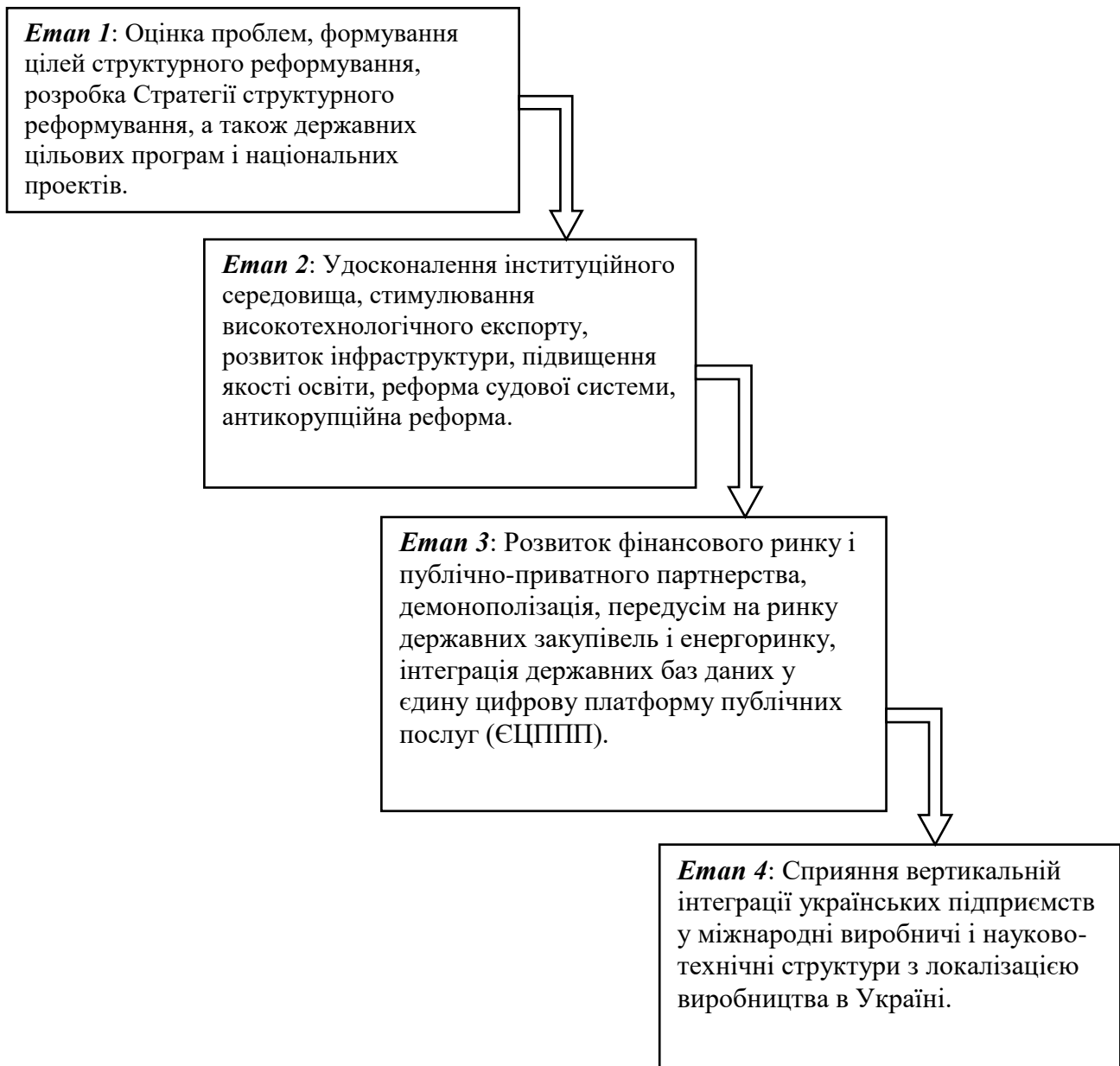

Рис. 6. Каскадна модель етапів структурного реформування економіки України.

Джерело: розроблено автором

У дисертації сформовано конструкцію перспективної моделі структурної політики крізь призму 4П (політика, принципи, правила, процедури) на усіх рівнях публічного управління процесами, що відбуваються у

екологосоціогосподарському просторі України. Оскільки такий підхід дає змогу відобразити функціональну логічну послідовність у формуванні та реалізації державної структурної політики. Зазначена модель спрямована на забезпечення сталого розвитку єдиного екологосоціогосподарського простору України. Головною метою цієї моделі має бути відхід від системи простого перерозподілу ресурсів між основними структурними компонентами (сферами, галузями) національної економіки в бік формування її довгострокових конкурентних переваг як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках.

Обґрунтовано, що концептуальна модель державного механізму структурного регулювання національної економіки має відображати трьохсекторну структуру, першим сектором якої є керуюча підсистема (суб'єкти управління), другим сектором є методологічна підсистема (важелі управління), а третім сектором є керована підсистема (об'єкти управління). Відповідно ця підсистема державного регулювання має забезпечувати здійснення якісних структурних реформ, основними завданнями яких є модернізація традиційних і розвиток нових секторів, що підвищуватимуть конкурентоспроможність національної економіки і темпи економічного зростання в країні.

Загалом концептуальна модель модернізації структури національної економіки передбачає два виміри: вертикальний (функціонально-інституційний) і горизонтальний (просторово-галузевий), які, спрямована на забезпечення потенціалу національної економіки та максимально ефективній його реалізації відповідно до національних економічних інтересів. Відповідно ця підсистема державного регулювання має забезпечувати здійснення якісних структурних реформ, основними завданнями яких є модернізація традиційних і розвиток нових секторів, що підвищуватимуть конкурентоспроможність національної економіки і темпи економічного зростання.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню нових теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо розв'язання науково-прикладних проблем державного регулювання структурних змін в економіці України у контексті забезпечення її сталого розвитку. Проведене дослідження дало змогу зробити наступні висновки теоретичного, методологічного та науково-прикладного характеру.

1. На основі проведено теоретичного аналізу доведено, що конкурентоспроможність держави передусім залежить від оптимальної та ефективної структури національної економіки. Ключовим у цьому є дослідження організаційних та державних регулюючих інституційних засад функціонування якісної структури економіки України та розроблення рекомендацій щодо його довгострокового перспективного розвитку. Визначено, що в сучасних умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів на формування макроекономічних пропорцій можуть здійснювати вплив як державні інституції, так і ринкові механізми. Водночас саме інститут держави може

суттєво корегувати ці впливи і за допомогою відповідних інструментів досягати необхідних результатів щодо модернізації структури національної економіки.

2. Удосконалено понятійно-категорійний апарат дослідження в частині обґрунтування таких дефініцій: “структура національної економіки”, “структурні зміни”, “структурна політика”, “макроекономічні пропорції”, “структурне реформування”, що дає змогу всебічно розкрити їх економічну природу і семантичний зміст. Це сприяє більш широкому визначенню принципів, стратегії, завдань, основних характеристик та напрямів діяльності держави у сфері структурного регулювання національного господарства.

3. На структуру економіки України значний вплив мають процеси циклічності, що зумовлюються високою волатильністю основних макроекономічних показників. Дослідження індикаторів циклічності національної економіки підтвердило їх значну диференціацію, зокрема, випереджаючими є (зміна фондових індексів), синхронними (зміна індексу промислової продукції) та запізненими (зміна товарної, ресурсної структури ринків). Також до важливих індикаторів циклічності віднесено такі, як: приріст інвестицій в основний капітал, зміна чисельності безробітних, зміна вартості нерухомості у великих містах-метрополіях.

Визначено два ефекти розвитку економіки внаслідок структурних трансформацій: 1) ефект посилення – полягає у зростаючому позитивному впливі на розвиток національної економіки від міжсекторальної взаємодії, тобто економічне зростання одних сфер і галузей стимулює розвиток інших; 2) ефект заміщення – має зворотну дію, а саме зростання в одних сферах і галузях спричиняє спад в інших секторах економіки, здебільшого через перелив капіталу від одних видів економічної діяльності до інших.

4. Міждисциплінарний підхід до визначення сутнісних ознак і змісту національної економіки як еколого-соціогосподарської системи дало змогу розглядати такі критерії якості системи її державного регулювання як: результативність; ефективність; збалансованість інтересів усіх учасників економічних відносин; соціалізація та екологізація економічних процесів. Для побудови функціонально-ефективної системи державного регулювання національної економіки в цьому контексті здійснено систематизацію механізмів та інструментів відповідно до сфер їх застосування. Даний підхід спрямовано на оптимізацію визначення важелів управління економічними та еколого-соціальними процесами на шляху до її сталого розвитку.

Обґрунтовано застосування матриці визначення способів і засобів державного регулювання економіки, що дає змогу здійснити інтерпретацію прийнятих рішень на користь імплементації певного інструменту в економічній діяльності. Дана матриця окреслює критерії рішень на основі проектних характеристик, а саме тривалості, складності, вартості та якості.

5. Розглянуто місце державної структурної політики як основного інструменту системи державного регулювання розвитку національної економіки. Визначено два типи державної структурної політики – активна та пасивна, з відповідними цільовими та функціональними напрямками. Активна

структурна політика базується на систематичному здійсненні реформування національної економіки відповідно до чітко визначених пріоритетів. Вона передбачає активне використання інституційного потенціалу держави та бізнесу та розвиток відповідних рушіїв змін. В основі пасивної структурної політики лежить процесний підхід до управління змінами та інерційний характер реалізації. Вона здійснюється фрагментарно, залежно від політичних та ринкових умов. Встановлено функціонально-організаційні рівні державної структурної політики, що передбачають структурування і взаємозв'язок механізмів регулювання структурних змін, визначених імперативів стратегічного розвитку національної економіки та отримання оптимізаційних ефектів від регуляторних процесів дії механізмів, що використовуються при реалізації цієї політики.

6. Виявлено, що головними негативними чинниками деформації галузевої, просторової, відтворювальної, територіальної і технологічної структур в економіці України є наступні: інституційна неефективність; високий рівень корупції і тіньового сектору; недостатньо розвинений внутрішній ринок; слабка підтримка з боку публічного сектору сприятливого інноваційного середовища для бізнесу; високі інвестиційні ризики; низька частка ВВП (близько 10 %) секторів, що забезпечують розвиток людського капіталу (освіта, наука, охорона здоров'я); суттєвий вплив на економіку процесів політичної циклічності; організаційна неготовність українських підприємств бути інтегрованими в систему глобальних мереж створення вартості; низький рівень державної підтримки розвитку малого і середнього бізнесу; відтік значної частки перспективних інноваторів та стартапів; слабкий рівень диверсифікованості та якості експорту; висока частка і вплив на економіку України внутрішніх звичайних та зовнішніх платформових монополій.

При цьому позитивними чинниками структурних перетворень в економіці України є: зростання участі вітчизняних підприємств у глобальних ланцюгах створення вартості; розвиток креативних індустрій і стартапів, у тому числі завдяки ефектам “урбанізації” та “інтернаціоналізації” внаслідок яких відбувається взаємодія різнорідних економічних агентів, і як наслідок активізація творчої діяльності; поступове зростання кількості проектів у рамках публічно-приватного партнерства; підвищення якості вітчизняної продукції; збільшення частки кастомізованої продукції в структурі експорту, головно завдяки ІТ-індустрії та машинобудування; розвиток інститутів розвитку і громадянського суспільства; поступове відновлення інфраструктури.

7. Проаналізовано структурні зміни в економіці України, що дало змогу виявити такі тенденції: а) упродовж 30-ти років незалежності відбувається розгортання деіндустріалізації вітчизняної економіки при активному збільшенні сфери послуг та зменшенні промисловості, зазвичай обробних галузей з високим технологічним проникненням; б) в останні майже 20 років спостерігаються зміни в торговельному балансі країни, зокрема переважання імпорту над експортом з перманентним зростанням торговельного дефіциту; в) вітчизняна економіка характеризується високим ступенем відкритості та

чутливості до зміни кон'юнктури на зовнішніх ринках, особливо сировинної продукції та є екологічно незбалансованою; г) низький рівень інноваційної активності та погіршення демографічної ситуації в Україні суттєво звужують базу для економічного зростання; д) секторальні зміни в структурі економіки України часто супроводжуються “ефектом заміщення” – витіснення одних галузей іншими через перелив капіталу та низьким ступенем комплементарності міжгалузевої взаємопідтримки.

8. Здійснена оцінка структурних змін на основі VAR-моделі засвідчила інерційний характер розвитку економіки України. Зокрема, попри тенденцію зростання інвестицій відбувається зменшення зайнятості, що спричинює певні міжсекторальні переливи капіталу, однак цей перетік капіталу є нестійким і має радше опосередковані впливи на зміну структури національної економіки. Загалом прямої конкуренції щодо зайнятості між секторами немає, є спільна тенденція до її зменшення (передусім через відплив працюючих за кордон). Це дестимулює внутрішні інвестиції, однак менше порівняно з негативним впливом екстенсивної моделі росту традиційних галузей. В цілому, мобільність людського капіталу між секторами низька.

Регресійна модель інноваційних витрат демонструє, що інновації в промисловості позитивно впливають на збільшення зарплати в креативному секторі, але це не стимулює зміну структури зайнятості – фактор “подвійної економіки”. Разом з цим, традиційні галузі, ймовірно, “насихуються”, виходячи на межі екстенсивного зростання: ріст зарплат не стимулює зростання інвестицій, причому тут є позитивний зворотній зв'язок з ІТ-індустрією.

9. В умовах реформи децентралізації особливо привабливим є публічно-приватне партнерство (ППП), що дає можливість реалізовувати великі інвестиційні проекти, зумовлюючи високу якість послуг та забезпечення суспільними благами територіальних громад. SWOT-аналіз розвитку PPP підтвердив, що це партнерство забезпечує більш високий рівень гарантій і прогнозування, ніж у звичайних проектах. Ще однією важливою особливістю PPP є те, що інфраструктура, яка створюється в рамках цих проектів, у більшості випадків характеризується високим рівнем насиченості рішень у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, що відповідає зростанню значення доступу до інформації. Запропонована структурно-функціональна модель PPP передбачає організаційно-інституційну підтримку процесів децентралізації та залучення приватного капіталу у реалізацію стратегічно важливих проектів для територіальних громад.

10. Удосконалення регуляторного фіскального механізму, в контексті сталого розвитку національної економіки, необхідно здійснювати, насамперед, в частині адміністрування ресурсних платежів. Зокрема, виникла потреба у поверненні до складу ресурсних платежів земельного податку та створення регіональних фондів рекультивациі земель, особливо гірничих об'єктів. При цьому, механізм застосування ресурсних платежів має виконувати не лише функцію фіскального наповнення Державного та місцевих бюджетів, але й усувати деструктивні процеси та явища, які спричинюють втрати природних

ресурсів. Удосконалення фіскального регулювання системи справляння ресурсних платежів спрямоване на запобігання незаконного привласнення ренти, стимулювання більш ефективного видобутку і використанню природних ресурсів та здійснення заходів щодо відтворення природно-ресурсного потенціалу. Загалом, запропонована система адміністрування ресурсних платежів дає змогу більш повно врахувати інтереси територіальних громад, розширити податкову базу, покращити екологізацію виробничих процесів, передусім у видобувних галузях, оптимізувати розподіл коштів через цільові фонди екологічної стійкості.

11. Детерміновано перелік заходів державної інвестиційної політики як інструменту структурного регулювання національної економіки на базових рівнях економічних відносин (макро, мезо і мікро). Зокрема, на національному рівні нині особливо актуальними є залучення платформних інвестицій, оскільки вони здатні докорінно змінити структуру ринків. На місцевому рівні важливим є створення Координаційних центрів розвитку місцевого бізнесу, оскільки зазначені інституції спрямовані на пошук і підтримку переваг внутрішнього підприємництва, а також створення сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності та галузевої диверсифікації місцевого бізнесу. Водночас для інтенсифікації структурних змін у секторально-галузевому розрізі запропоновано диференційовану систему інвестиційних стимулів відповідно до масштабів інвестиційних проектів та стратегічних пріоритетів сталого розвитку економіки України.

12. Стратегічні пріоритети державного регулювання структурної модернізації економіки України за критеріями єдності економічної, соціальної та екологічної ефективності є такими: 1) всебічна екологізація господарської і суспільної діяльності; 2) широка соціалізація, спрямована на подолання наслідків демографічної кризи; 3) максимальне впровадження інновацій 5 і 6 технологічних укладів у процеси виробництва; 4) формування умов для всебічної капіталізації системи соціально-економічного розвитку територіальних громад; 5) збалансованість і транспарентність інституційного середовища, передусім у забезпеченні справедливості та верховенства права. Важливим також є запровадження низки заходів, а саме: обов'язкова умова для участі у вітчизняних тендерах іноземних виробників – локалізація частки своєї продукції в Україні у розмірі не менше 25%; визначити потреби державних і муніципальних організацій у продукції машинобудуванні та можливості вітчизняних виробників і сформуванню консолідований бюджет розвитку для закупівлі техніки на середньо- і довгострокові періоди; удосконалення правил трансфертного ціноутворення, що передбачають оподаткування прибутку тими юрисдикціями на місцях, де він був фактично згенерований з метою зменшення обсягів виведення капіталу та наповнення місцевих бюджетів. Синхронна реалізація цих напрямів сприятиме формуванню оптимальної структури економіки України на засадах сталого розвитку.

13. Розроблено якісно нову інституційну модель державного регулювання структурних змін в економіці, що передбачає формування під егідою Кабінету

Міністрів України та провідних міністерств і відомств державного Центру структурного реформування економіки України. Його головна мета – формування платформи для конструктивного діалогу між суб'єктами, зацікавленими у реалізації інноваційної моделі розвитку України, підвищенні її конкурентоспроможності. Цей Центр повинен акумулювати усі необхідні функції з ініціації розвитку і підтримки мережевих взаємодій представників науки, держави, соціальної сфери та бізнесу. Він склав би ядро мережевої організаційної структури, функціонуючої на території України на постійній основі. Загалом це дасть змогу розширити та удосконалити інституційне забезпечення структурного реформування економіки України крізь призму упорядкування і підвищення ефективності організаційно-управлінських складових напрямів реалізації державної структурної політики.

14. Концептуалізовано логіко-структурну схему та інструментарій міжрегіональних інноваційних мереж (МІМ) як стимулюючого і прискорюючого чинника розвитку екологосоціогосподарської системи держави. Концептуалізація процесів щодо розвитку МІМ передбачає конструктивне формування інституційних можливостей, спрямованих на стимулювання інноваційної активності, зокрема через вертикально-інтегровану систему важелів стратегічного та оперативного регулювання інноваційних процесів. Це дасть змогу забезпечити збалансованість розвитку всіх елементів національної інноваційної системи, в свою чергу МІМ стимулюватимуть генерування та дифузю інновацій, передусім в реальному секторі національної економіки.

15. Запропоновано каскадну модель структурної модернізації економіки України, що відображає етапи державного управління трансформаційними процесами з тим, щоб забезпечити формування оптимальної структури національного господарства, а також сприятливого середовища для вироблення і реалізації дієвої стратегії структурного реформування національної економіки як бази економічного зростання і національної безпеки. Дана модель передбачає, що структурні реформи повинні відбуватися у певній логічній послідовності і взаємозв'язку відповідно до Стратегії розвитку країни, формуючи фундаментальні інституційні конструкції програмно-цільового управління, відображаючи при цьому паритет у задоволенні суспільних потреб та національних інтересів у питанні формування збалансованої екологосоціогосподарської системи.

Отримані теоретико-методологічні та науково-прикладні результати можуть бути використані у процесі удосконалення державної структурної політики, що дасть змогу підвищити її ефективність, оптимізувати галузеву та просторову структуру національної економіки в умовах необхідності досягнення цілей сталого розвитку.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Назаркевич І. Б. Державне регулювання структурних змін в економіці України: проблеми та перспективи : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 356 с. – 28,7 д.а.
2. Економіка України: національна стратегія розвитку : монографія / за ред. Гринів Л. С. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 444 с. – 32,1 д.а. (особистий внесок автора 1,77 д.а. – Параграфи 4.5. Удосконалення механізмів регулювання інноваційних процесів, С. 179–190; 4.6. Напрямки розвитку інноваційної інфраструктури, С. 191-201; 4.7. Стратегічні орієнтири формування і реалізації державної інноваційної політики, С. 202-210).
3. Інтелектуально-інноваційний розвиток регіону : монографія, Інститут регіональних досліджень НАН України, Львів. 2009. 483 с. – 34,8 д.а. (особистий внесок автора 0,72 д.а. – Параграф 2.4. Регіональна інноваційна система як інструмент інтелектуально-інноваційного розвитку регіону, С. 130–144).
4. Макроекономічне регулювання України: історичні витоки, сучасність та перспективи : монографія. НАН України, Інститут регіональних досліджень; Відп. ред. С. Л. Шульц. Львів, 2011. 268 с. – 18,76 д.а. (особистий внесок автора 0,87 д.а. – Параграф 2.3. Інноваційний чинник структурування економічного простору України, С. 113–131).
5. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013. Том 3. Промисловий потенціал / відп. ред. С.Л. Шульц. 2013. 292 с. – 19,71 д.а. (особистий внесок автора 1,6 д.а. – Параграфи: 4.5. Інституційне забезпечення реалізації інноваційної політики регіону, С. 209-222; 5.2.1. Інноваційна політика як інструмент структурних змін в промисловості регіону, С. 230-247).
6. Determinants and sources of development of enterprises in the region / for edition R. Fedan & K. Szara. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. 2013. 271 p. – 17 д.а. (особистий внесок автора 0,5 д.а. – Розділ II, Параграф: Leverages of local self-government influence on the entrepreneurship development of the region, С. 80–88).
7. Formation strategy of economic structures: the tools and practices / edited by A. Berezin & M. Bezpartochnyi. Riga: “Landmark” SIA. 2016. 254 p. – 13,3 д.а. (особистий внесок автора 0,5 д.а. – Параграф: Conceptual approaches to regulation of structural changes in economic systems, С. 54–62).
8. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики: монографія / [наук. ред. С. Л. Шульц]; ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”. Львів, 2016. 328 с. – 24,7 д.а. (особистий внесок автора 1,07 д.а. – Параграфи: 2.1. Концептуальні підходи до регулювання структурних змін в економічних системах, С. 51–59; 4.6. Особливості структурних зрушень в економіці Волинської області, С. 219–

226; 5.3. Напрями удосконалення реалізації регіональної структурної політики, С. 248–258; 5.5. Програмно-цільовий метод як інструмент забезпечення структурних змін в економіці регіонів, С. 267–277).

9. Transformation of international economic relations: modern challenges, risks, opportunities and prospects / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. ISMA University. Riga: “Landmark” SIA, 2017. Vol. 2. 195 p. – 14,2 д.а. (особистий внесок автора 0,41 д.а. – Розділ IV, Параграф: The structural adjustment mechanisms of the sustainable development economy in the European Union, С. 113-120).

10. Nowe zarządzanie publiczne: aspekty teoretyczne i praktyczne. Pod redakcją K. Pająka. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe PWN SA. Poznan, 2018. 199 s. – 14,5 д.а. (особистий внесок автора 0,56 д.а. – Параграф: Uwarunkowanie i kryteria oceny efektywności przedsięwzięć partnerstwa publiczno-prywatnego, С. 36–45).

Статті у наукових фахових виданнях України (у тому числі у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах):

11. Назаркевич І. Б. Інноваційний контекст стратегічних орієнтирів регіонального розвитку. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2008. Вип. 40. С. 308–311. – 0,39 д.а.

12. Назаркевич І. Б., Козюк А. В. Роль ресурсних платежів в системі оподаткування України. Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. 2010. Вип. 20.3. С. 191–199. – 0,53 д.а. (особистий внесок автора – 0,3 д.а., де визначено механізм функціонування ресурсних платежів в економічній системі держави).

13. Назаркевич І. Б. Інноваційна складова в антикризових заходах України. Регіональна економіка. 2010. № 2 (56). С. 179–185. – 0,47 д.а.

14. Назаркевич І. Б., Лагоцький Т. Я. Просторова оцінка інноваційного розвитку України. Соціально-економічні проблеми сучасного розвитку України. Районування економічного простору України: питання методології і практики. Львів. 2010. Вип. 5 (85). С. 109–120. – 0,55 д.а. (особистий внесок автора – 0,23 д.а., де здійснено систематизацію складових факторів інноваційного розвитку економіки у структурі кластерного аналізу).

15. Назаркевич І. Б., Негрей М. В. Суспільно-економічні проблеми розвитку інтелектуального потенціалу України. Формування ринкової економіки в Україні. 2010. Вип. 22. С. 214-218. – 0,49 д.а. (особистий внесок автора – 0,25 д.а., де проведено дослідження організаційних та інституційних засад функціонування інтелектуального потенціалу України, визначено вихідні умови, перспективи та основні завдання розвитку інтелектуального потенціалу України).

16. Назаркевич І. Б. Напрями удосконалення міжрегіональних інноваційних процесів. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2010. Вип. 44. С. 692–698. – 0,47 д.а.

17. Назаркевич І. Б. Механізми регулювання інноваційних процесів у промисловості Карпатського регіону. Соціально-економічні проблеми

сучасного періоду України. Модернізація економічного розвитку регіону. Зб. наук. пр. НАН України. Інститут регіональних досліджень. 2012. Вип. 4 (96). С. 197–202. – 0,45 д.а.

18. Назаркевич І. Б. Формування міжрегіональних інноваційних систем в умовах посилення єдності економічного простору. Зб. наук. праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. 2011. № 2(2). С. 149–160. – 0,49 д.а.

19. Назаркевич І. Б. Роль структурної політики в управлінні змінами економіки України. Формування ринкової економіки в Україні. 2014. Вип. 31, Ч. 2. С.69–74. – 0,4 д.а.

20. Назаркевич І. Б., Назаркевич О. Б. Стан і перспективи розвитку державного фінансування малих аграрних підприємств України на регіональному рівні. Регіональна економіка. 2014. № 2. С. 57–65. – 0,6 д.а. (особистий внесок автора – 0,3 д.а., де визначено інструменти та особливості державної підтримки вітчизняних малих аграрних підприємств).

21. Назаркевич І. Б., Назаркевич О. Б. Моніторинг структурних змін у Волинській області. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна політика в Україні: сучасний стан та шляхи активізації. Зб. наук. пр. НАН України. Ін-т регіональних досліджень. 2014. Вип. 3(107). С. 106–115. – 0,44 д.а. (особистий внесок автора – 0,22 д.а., де проаналізовано структурні зміни в економіці регіону та виявлені тенденції у зміні економічної динаміки. Досліджено вплив ендогенних чинників на зміну економічної кон'юнктури регіону).

22. Особливості формування та розвитку об'єднаних територіальних громад у Львівській області / О. І. Корицька, О. Б. Назаркевич, О. С. Кіндзюр, І. Б. Назаркевич // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Збірник наукових праць. ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”, 2018. Вип. 1 (129). С.53–57. – 0,5 д.а. (особистий внесок автора – 0,15 д.а., де досліджено особливості реформування діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах децентралізації. Визначено чинники формування економічно самодостатніх об'єднаних територіальних громад, зокрема підприємницької активності).

23. Назаркевич І. Б. Сутність і функції системи державного регулювання структурних трансформацій в національній економіці. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2018. Вип. 55. С. 255-261 – 0,63 д.а.

24. Назаркевич І. Б., Кривень О. В., Ревко А. М. Еволюція структурних трансформацій в світовій економіці: досвід для України. Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал, ЧНТУ. 2019. №1 (17). С. 33–40. – 0,7 д.а. (особистий внесок автора – 0,3 д.а. розглянуто еволюцію особливостей та механізмів здійснення структурних трансформацій в зарубіжних країнах, що призвели до формування нині існуючих високоефективних ринкових економік; досліджено питання впливу рецесійних шоків на зміни в розвитку галузевої й регіональної структури національної економіки).

25. Кривень О. В., Назаркевич І. Б. Рекреаційно-туристичні кластери як ефективний інструмент реалізації державної політики у рекреаційній сфері. Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. 2019. Вип. 28.6. С. 57–61. – 0,71 д.а. (особистий внесок автора – 0,3 д.а., де сформовано пропозиції щодо підвищення ефективності рекреаційної сфери в Україні шляхом використання механізму державно-приватного партнерства та розвитку туристичних кластерів).

26. Назаркевич І. Б. Розвиток креативних індустрій як чинник структурної модернізації національної економіки. Формування ринкової економіки в Україні. 2019. Вип. 41. С. 301–307. – 0,58 д.а.

27. Назаркевич І. Б. Публічно-приватне партнерство як механізм структурних перетворень в економіці України. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2019. Вип. 56. С. 237–238. – 0,74 д.а.

28. Назаркевич І. Б. Екзогенні і ендогенні чинники структурних трансформацій в національній економіці. Економічні горизонти. 2019. № 3(10), С. 94–104. – 0,98 д.а.

29. Назаркевич І. Б., Назаркевич О. Б. Інтегральна оцінка діяльності малих підприємств України в умовах структурної трансформації вітчизняної економіки. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2020. № 1 (11). С. 40–47. – 0,77 д.а. (особистий внесок автора – 0,38 д.а., де проаналізовано тенденції розвитку малого підприємництва в Україні; проведено рейтингову оцінку ефективності господарювання малих підприємств України за різними видами економічної діяльності).

30. Назаркевич І. Б. Державне стратегічне планування та цільове програмування структурних змін у розвитку галузей реального сектору економіки. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 2. С. 251–259. – 0,74 д.а.

31. Назаркевич І. Б. Важелі державного регулювання структурних змін в національній економіці. Вісник Запорізького національного університету: Економічні науки. 2020. № 3(47). С. 90–94. – 0,56 д.а.

32. Назаркевич І. Б. Державна структурна політика як важіль структурних перетворень в економіці України. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Економічні науки. 2020. № 3. С. 4–12. – 0,77 д.а.

33. Назаркевич І. Б. Оцінка структурних змін в економіці України на основі VAR моделі. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2020. Вип. 1(83). С. 114–121. – 0,8 д.а.

34. Назаркевич І. Б. Еволюція економічних циклів і детермінація структурних змін у національній економіці. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Зб. наук. пр. 2020. Вип. 3(143). С. 3–8. – 0,76 д.а.

Статті у закордонних періодичних наукових виданнях:

35. Nazarkevych I. Structural reforms in the Ukrainian economy: necessity or myth. Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum. Praha: Publishing house Education and Science, 2014. pp. 87–94. – 0,5 д.а.

36. Nazarkevych I. Organizacja partnerstwa publiczno-prywatnego w warunkach wzrostu transparentności procesów i zmiany struktury stosunków gospodarczych. Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. „Zmiana Warunkiem Sukcesu. Potencjał rozwoju i doskonalenia organizacji”. Wrocław. 2017. № 496. S. 95–104. – 0,7 д.а.

37. Nazarkevych I. Parameters of the structural basis of the national economy in the system of economic interests of the state. Perspectives – journal on economic issues. 2020. № 2. pp. 37-51. – 0,67 д.а.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

38. Назаркевич І. Б. Перспективи розвитку міжрегіональних інноваційних мереж. Форум молодих науковців Львова. Збірник тез конференції. (м. Львів, 20 листопада 2009 року). Львів: ТзОВ “Ліга-Прес”, 2009. С. 194–197. – 0,16 д.а.

39. Назаркевич І. Б. Організаційно-економічні аспекти міжрегіональної економічної інтеграції в Україні // Сучасна парадигма управління і Острозька Біблія: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 9-10 квітня 2009 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2009. С. 86–87. – 0,08 д.а.

40. Назаркевич І. Б., Саніна О. Р. Аксіологічні засади процесів модернізації промисловості регіонів // Форум молодих науковців м. Львова. Збірник тез конференції (м. Львів, 22 травня 2011 р.). Львів: ТзОВ “Ліга-Прес”, 2011. С. 88–90. – 0,13 д.а. (особистий внесок автора – 0,07 д.а., де обґрунтовано параметри інноваційної модернізації промисловості регіонів в Україні та ступінь інтенсивності конкуренції на ринках нової продукції).

41. Назаркевич І. Б. Суспільно-економічні проблеми розвитку економіки регіонів // Наукова спадщина проф. Злупка С.М. Матеріали меморіальної науково-практичної конференції (м. Львів, 29–30 вересня 2011 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. С. 147–148. – 0,13 д.а.

42. Пакош Й. З., Назаркевич І. Б. Роль бюджетно-податкових важелів у антикризовому регулюванні економіки України // Економічні погляди: теорія і практика. Збірник тез наукових робіт міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3–4 лютого 2012 р.). у 2-х частинах. Одеса: “Центр економічних досліджень та розвитку”, 2012. Ч. II. 72 с. С. 50. – 0,11 д.а. (особистий внесок автора – 0,05 д.а., де розглянуто аспекти застосування фіскальних інструментів в антикризовому регулюванні економіки України).

43. Назаркевич І. Б. Проблеми та роль державних програм розвитку економіки України. Таврійський економічний журнал. 2013. № 5. С. 14–15. – 0,14 д.а.

44. Назаркевич І. Б. Людський капітал як чинник структурних перетворень в економіці України // Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні. Матеріали наук.-практ. конференції (м. Львів, 23-25 жовтня 2014 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 237–238. – 0,12 д.а.

45. Назаркевич І. Б. Дефініція публічно-приватного партнерства як засіб ефективного управління інфраструктурними проектами // Нові моделі економіки сталого розвитку: проблеми та перспективи”. Матеріали круглого столу, присвяченого 25-річчю кафедри економіки України імені М. Туган-

Барановського (м. Львів, 23 травня 2014 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 49–50. – 0,11 д.а.

46. Назаркевич І. Б. Роль креативних індустрій в структурній трансформації економіки України // Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні. Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 17-18 жовтня 2019 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 315–318. – 0,21 д.а.

47. Назаркевич І. Б. Економічні важелі розвитку об'єднаних територіальних громад // Адміністративно-територіальні vs економічно-просторові кордони регіонів. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19-20 березня 2020 р.). Київ: КНЕУ, 2020. С. 177–180. – 0,19 д.а.

48. Назаркевич І. Б. Проблеми реалізації промислової політики України в умовах структурної трансформації національної економіки // Актуальні проблеми сучасної науки. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Київ, 30-31 липня 2020 року). Київ: МЦНІД, 2020. С. 15–16. – 0,16 д.а.

49. Назаркевич І. Б., Назаркевич О. Б. Ринок сільськогосподарської землі в Україні: межа питання // Science, society, education: topical issues and development prospects. Матеріали IX міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 2-4 серпня 2020 р.). Харків: SPC, 2020. С.300–304. – 0,2 д.а. (особистий внесок автора – 0,13 д.а., де розвинуто напрями удосконалення ринку землі в Україні).

50. Назаркевич І. Б. Теоретичні основи структурного базису національної економіки // Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти. Матеріали II міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 15-16 серпня 2020 року). Львів: Львівський науковий форум, 2020. С. 20–21. – 0,16 д.а.

51. Назаркевич І. Б. Макроекономічні пропорції в умовах трансформації національної економіки // Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку. Матеріали II міжн. науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 вересня 2020 р.). Дніпро: Середняк Т. К., 2020. С.76–78. – 0,19 д.а.

52. Назаркевич І. Б. Концептуальні основи організаційної моделі структурного реформування національної економіки. Актуальні проблеми економіки, обліку, менеджменту та права: збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конференції (м. Полтава, 16 вересня 2020 р.): у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 1. С. 14–16. – 0,13 д.а.

53. Назаркевич І. Б. Стратегічні засади сталого розвитку в структурному реформуванні господарських комплексів територій // Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць. Житомир: Поліський національний університет, 2020. С. 150–153. – 0,16 д.а.

54. Назаркевич І. Б., Васильків Б. Л. Структурний базис ІКТ-сектору в Україні. Priority directions of science and technology development. Матеріали III міжн. науково-практичної конференції (м. Київ, 22-24 листопада, 2020 р.). Київ: SPC, 2020. С. 1298-1300 – 0,11 д.а. (особистий внесок автора – 0,06 д. а., де визначено головні драйвери розвитку індустрії ІКТ і його вплив на структуру

національної економіки, а також обґрунтовано базові параметри ІТ-компаній в Україні за характером діяльності).

АНОТАЦІЯ

Назаркевич І. Б. Державне регулювання структурних змін в економіці України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2021.

Дисертацію присвячено комплексному теоретико-методологічному, аналітичному й економіко-інституційному обґрунтуванню впливу державного регулювання на структурні трансформації в системі національної економіки. Водночас розроблено та запропоновано практичні рекомендації щодо запровадження системних заходів структурного реформування економіки України у відповідності до засад моделі сталого розвитку.

Визначено ендогенні та екзогенні чинники, що викликають структурні зміни та значною мірою визначають рівень розвитку національної економіки. Удосконалено понятійно-категорійний апарат, що відображає трансформаційні процеси в національній економіці. Висвітлено питання формування та імплементації механізмів, методів і заходів державного регулювання структурних змін у національній економіці. Проаналізовано структурні зміни на макро-, мезо і мікро- рівнях за допомогою авторегресійної векторної VAR моделі та індексних методів, встановлено факторний вплив на залежні й незалежні зміни в секторах економіки.

Запропоновано основні напрями та заходи активізації інноваційної діяльності на державному та регіональному рівні. Сформульовано організаційні та інституційні засади структурного реформування та ефективного використання соціально-економічного потенціалу України. Визначено вихідні умови, перспективи та основні завдання реалізації моделі структурного реформування економіки України.

Ключові слова: структурні зміни, національна економіка, державне регулювання, публічно-приватне партнерство, програмно-цільове управління, структурна політика, модель сталого розвитку.

АННОТАЦИЯ

Назаркевич И. Б. Государственное регулирование структурных изменений в экономике Украины. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 - экономика и управление национальным хозяйством. - Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2021.

Диссертация посвящена комплексному теоретико-методологическому, аналитическому и экономико-институциональному обоснованию влияния

государственного регулирования на структурные трансформации в системе национальной экономики. В то же время разработаны и предложены практические рекомендации по внедрению системных мер структурного реформирования экономики Украины в соответствии с принципами модели устойчивого развития.

Определены эндогенные и экзогенные факторы, вызывающие структурные изменения и во многом определяют уровень развития национальной экономики. Усовершенствован понятийно-категорийный аппарат, отражающий трансформационные процессы в национальной экономике. Освещены вопросы формирования и имплементации механизмов, методов и мер государственного регулирования структурных изменений в национальной экономике. Проанализированы структурные изменения на макро-, мезо- и микро- уровнях с помощью авторегрессионной векторной VAR модели и индексных методов, установлено факторный влияние на зависимые и независимые изменения в секторах экономики.

Предложены основные направления и меры активизации инновационной деятельности на государственном и региональном уровне. Сформулированы организационные и институциональные основы структурного реформирования и эффективного использования социально-экономического потенциала Украины. Определены исходные условия, перспективы и основные задачи реализации модели структурного реформирования экономики Украины.

Ключевые слова: структурные изменения, национальная экономика, государственное регулирование, публично-частное партнерство, программно-целевое управление, структурная политика, модель устойчивого развития.

ANNOTATION

Nazarkevych I. B. State regulation of structural changes in the economy of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for a Doctor of Economics degree in specialty 08.00.03 – Economics and Management of the National Economy. – Ivan Franko National University of L'viv, L'viv, 2021.

The dissertation is devoted to the complex theoretical-methodological, analytical and economic-institutional substantiation of the influence of state regulation on structural transformations in the system of national economy. At the same time, practical recommendations for the introduction of systemic measures for structural reform of Ukraine's economy in accordance with the principles of the model of sustainable development have been developed and proposed.

Endogenous and exogenous factors that cause structural changes and largely determine the level of development of the national economy. The influence of recession shocks on changes in the development of sectoral and regional structure of the national economy is studied. The list of the most widespread principles and levers of realization of structural transformations by the state institutions is defined. The conditions of formation and functioning, flexible and effective system of state regulation of economic processes in the country are investigated. The place of

structural policy in the development of the national economy as a basic tool of the state regulation system is substantiated. The determinants of the state structural policy in accordance with its types and approaches to the organization of development are substantiated. The expediency of using a reactive and proactive system of public administration in achieving the strategic goals of the national economy, which will more optimally determine the necessary means for their implementation, as well as prevent and respond to negative socio-economic effects. Methodological approaches to the assessment of structural changes in Ukraine at the sectoral and spatial levels are considered.

The levels and features of macroeconomic dynamics in Ukraine are analyzed. The order of estimation of structural changes on basic macroeconomic indicators is offered and offers concerning realization of forecasting of structural shifts in the short-term period on the basis of index methods are stated. A rating assessment of the efficiency of small enterprises in Ukraine by various types of economic activity was conducted. Structural changes at the national level are analyzed using an autoregressive vector VAR model, the factor influence on dependent and independent changes in sectors of the economy is established, which allows to optimize the state structural policy. Integral coefficients of structural shifts in basic economic indicators were determined.

The main factors of intellectual and innovative development of the regions are considered. In addition, a list of basic programs in developed countries is identified and their features are presented. The key organizational and institutional elements of formation and implementation of projects within the public-private partnership (PPP) are identified. The place of creative branches in the economic development of the state is considered. The influence of creative industries on the formation of a new model of economic growth of the national economy based on the principles of sustainable development is substantiated. A differentiated system of investment incentives for sectors of the national economy in accordance with strategic priorities and scales of investment projects are proposed. The directions of stimulation of innovative activity in Ukraine on the basis of financial and industrial policy are offered. Ways and forms of support of innovative entrepreneurship are substantiated, priorities of development of ecological and social economic system in Ukraine are allocated. The directions of improvement of the state structural policy and mechanisms of optimization of the structure of the national economy are considered. In the dissertation the research of organizational and institutional bases of structural reforming and effective use of social and economic potential of Ukraine is carried out. The initial conditions, prospects and main tasks of realization of the model of structural reforming of economy of Ukraine are defined.

Key words: structural changes, state regulation, public-private partnership, program-target management, state structural policy, model of sustainable development, national economy as a complexity ecological-social-economic system.

Підписано до друку 09.04.2021 р. Формат 64×90/16
Папір ксероксний. Гарнітура Times.
Друк різнограф. Ум.-друк. арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 33

Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка.
79000 Львів, вул. Дорошенка, 41.